

Nevrstevnické učení a individualizace výuky – přínos pro dosahování kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život

Církevní základní a mateřská škola ARCHA,
Petrupim, okres Benešov

Petrupim, říjen 2020

Vypracoval kolektiv autorů: Jitka Hřebecká, Iva Sadílková, Tomáš kočnar

Obsah

1 Anotace	4
2 Hypotéza	4
2.1 Cíle školy v souvislosti s hypotézou	4
2.2 Pojetí práce pedagogů vzhledem k hypotéze	5
3 Specifikace tématu	5
4 Profil školy	5
4.1 Strukturovaný popis školy	5
4.2 Slovní popis školy	6
5 Způsoby, jimiž škola naplňuje téma nevrstevnického učení a individualizace výuky – obecné principy	7
5.1 Další pro nás podstatná kritéria pro efektivní učení každého žáka	8
5.2 Inkluzivní vzdělávání	8
5.2.1 Nadané děti	8
5.2.2 Podpora dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	9
5.3 Respektující přístup	9
5.4 Spolupráce pedagogů	9
5.5 Práce s pravidly	10
6 Způsoby, jimiž škola naplňuje téma nevrstevnického učení a individualizace výuky – konkrétní prvky	11
6.1 Jak škola zajišťuje nevrstevnické učení?	11
6.2 Jak škola zajišťuje individualizaci výuky?	14
7 Evaluační metody a nástroje	19
8 Příležitosti a rizika přístupu školy k nevrstevnickému učení a individualizaci výuky	20
9 Závěry	21
10 Přílohy	23
Seznam příloh	23
Příloha I – Úryvek ze školního řádu	24
Příloha II – Spolupráce pedagoga a asistenta – pomoc dětem	25
Příloha III – Ukázky ročních plánů dětí	26
Příloha IV – Kritéria předmětu člověk a příroda	29
Příloha V – Podklad pro tripartitní rozhovor	30
Příloha VI – Zadání práce s možností výběru	31

Příloha VII – Dotazníky	35
1 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – učitelé	35
2 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – učitelé	36
3 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa - učitelé	38
4 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – asistenti	40
5 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – asistenti	41
6 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – rodiče	41
7 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – rodič	43
Příloha VIII – Kniha o vesmíru (3. – 5. ročník)	44

1 Anotace

Název rubriky	Text anotace
Charakteristika školy	Plně organizovaná, malotřídně vedená ZŠ a MŠ s církevním zřizovatelem a s alternativním vzdělávacím programem v menší obci, jejíž základní cíl školního klimatu je, aby všem uvnitř bylo dobře.
Téma případové studie - pokusné ověřování	Nevrstevnické učení a individualizace výuky - přínos pro dosahování kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život • individualizace výuky v heterogenních skupinách • aktivní přístup žáků, vliv očekávaných kompetencí na reálnou výuku • tvorba projektů napříč skupinami • pedagog jako průvodce vzděláváním
Hlavní sdělení	Studie se snaží odpovědět na tyto otázky: Jaké možnosti pro rozvoj kompetencí dává fungování v rámci heterogenních skupin? Co podporuje pocit sounáležitosti ve skupině? Jak individualizace výuky podporuje maximální osobní rozvoj každého jedince? Jak obě oblasti u dětí přispívají k přijímání zodpovědnosti za své činy (osobnostní i pracovní hledisko)?

2 Hypotéza

Pro naši případovou studii si stanovujeme tuto hypotézu:

Nevrstevnické učení podporuje individualizaci výuky a je přínosem pro dosahování kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život.

2.1 Cíle školy v souvislosti s hypotézou

Popisovaná škola staví především na kvalitě mezilidských vztahů a bezpečném prostředí. Klade důraz na individualizaci výuky ve věkově heterogenních skupinách, aby byl umožněn osobní rozvoj v mnoha různých oblastech. Za neméně důležitou považuje škola spolupráci.

Škola propojováním dětí do nevrstevnických skupin a individualizací výuky učí žáky pracovat samostatně, kultivovaně sdělovat odlišný názor a přistoupit na kompromis. Děti jsou schopné se vzájemně podporovat a nabízet si pomoc. Dokáží respektovat zvláštnosti každého jedince i vzájemně odlišné tempo práce a míru talentu.

Škola se snaží popisované způsoby práce přenášet mezi širší pedagogickou veřejnost.

2.2 Pojetí práce pedagogů vzhledem k hypotéze

Naplnění cílů stanovených v kapitole 2.1 předpokládá vysoké nasazení pedagogického sboru. Učitelé s žáky individuálně plánují a vyhodnocují jejich práci. Společně se snaží dosáhnout co nejlepších výsledků s vědomím toho, že odpovědnost za práci je ponechána na žákovi. Svým aktivním přístupem k výuce jsou pedagogové příkladem pro žáky. Žáci i pedagogové vidí v práci smysl. Taková práce vyžaduje znalost nejmodernějších výukových metod a pedagogických přístupů. Každý vyučující si na každý školní rok stanovuje plán osobního pedagogického rozvoje (POPR), na kterém pracuje celý rok. Cíleně se tak rozvíjí.

3 Specifikace tématu

Hlavním záměrem případové studie je popsat škálu nástrojů, jejichž prostřednictvím škola naplňuje u účastníků výchovně-vzdělávacího procesu, tj. pedagogů a žáků, tyto body:

- Individualizace výuky v heterogenních i věkově homogenních skupinách - nové formy, metody a didaktické postupy ve vzdělávání
- Aktivní přístup žáků, očekávaných kompetencí na reálnou výuku
- Tvorba projektů - sdílení dobré praxe, vzájemné učení, spolupráce
- Role pedagoga jako mentora či průvodce vzděláváním

4 Profil školy

4.1 Strukturovaný popis školy

Typ školy podle zřizovatele	Církevní
Typ sídla (počet obyvatel obce)	Obec do 500 obyvatel
Velikost školy	kapacita: 75 žáků ZŠ, 22 dětí MŠ počet žáků celkem: 65 žáků ZŠ, 22 dětí MŠ + 8 žáků ZŠ na individuální vzdělávání počet žáků v daném stupni vzdělávání: 1. stupeň: 39 + 8 ind. vzd. 2. stupeň: 26 počet tříd v daném stupni vzdělávání: 1. stupeň: 2 2. stupeň: 4
Specifika organizace	Třídy jsou v souladu s ŠVP a s ohledem na vyhlášku 48/2004; par. 5; odst. 2, 3 spojovány do skupin podle potřeb.
Charakteristika pedagogického sboru	učitelé: 12 celkem (9,4764 úvazku včetně MŠ) vychovatelé: 3 celkem (1,0714 úvazku) asistenti: 14 celkem (6,6397 úvazku) školní asistent (šablony): 1 celkem 0,5 úvazku) speciální pedagog: 2 celkem (0,725 úvazku)

	sociální pedagog (šablony): 1 (0,1 úvazku)
Charakteristika žáků	počet žáků ŠVP: 19 z toho 19 žáků s PO 2. - 4. stupně počet cizinců: 0
Webová stránka	www.skolaarcha.org

4.2 Slovní popis školy

ZŠ a MŠ ARCHA Petroupim, okres Benešov je školou s církevním zřizovatelem, kterým je pražská diecéze Československé církve husitské.

Obec Petroupim, v níž se škola nalézá, je vzdálena 6 km od Benešova (druhý největší okres v jižní části Středočeského kraje) a leží v odlehlém místě mimo hlavní silniční tahy. Žáci dojíždějí do školy ze všech stran a z velmi rozdílných vzdáleností. Doprava do školy a ze školy je zajišťována mikrobusem, který za tímto účelem zakoupilo a provozuje Sdružení rodičů ARCHA.

Škola není školou spádovou, výběr školy je věcí volby rodičů, kteří mají o způsob vzdělávání svých dětí velký zájem a kteří si ji vybírají z několika důvodů. Těmi jsou především výchova k morálním hodnotám a vzdělávací přístup založený na respektu k dítěti a jeho individuálním potřebám; dále využívání inovativních metod vzdělávání, environmentální zaměření školy a úzká spolupráce školy s rodiči.

Církevní zřizovatel není v tomto ohledu nijak determinující, příslušnost rodin k církvi není podmínkou přijetí do školy. Žáci jsou převážně z příznivého rodinného prostředí, jejich rodiče projevují o dění ve škole zájem.

Socioekonomický status rodin školáků Archy je velmi rozmanitý – od rodin manažerů bydlících v lukrativních lokalitách Posázaví a zastávajících významný post v korporátní sféře v Praze, po rodiny vyložené venkovské, s rodiči s dosaženým základním vzděláním. Mnoho školních rodin je vícečetných, nejsou výjimkou rodiny s 3 - 4 dětmi. Jejich výchova a způsob vzdělávání je pro většinu rodičů prioritou.

V popisované škole se daří mezi dětmi rozdílné socioekonomické zázemí téměř zcela stírat, pro děti materiální stránka není příliš tématem. ZŠ a MŠ ARCHA bere každého žáka jako jedinečnou osobnost se všemi individuálními odlišnostmi. Podobně přistupuje i k jeho rodině. Škola má bohaté zkušenosti se společným vzděláváním všech žáků (inkluzivní vzdělávání), což také v některých případech rodiče vede k výběru této školy pro své dítě s obtížemi ve vzdělávání. Z tohoto důvodu je ve škole podíl takto začleněných dětí nadprůměrný.

Škola při své práci vychází z originálního projektu a školního vzdělávacího programu, který je autorským dílem skutečně celého kolektivu pedagogických pracovníků, reflektuje přitom mnoho zajímavých odborných zdrojů, využívá prvků alternativní pedagogiky.

Vytyčené cíle má škola souhrnně, dostatečně a jasně deklarované v ŠVP. Výchozím materiálem pro zpracování školního vzdělávacího programu pro základní i předškolní vzdělávání je původní projekt ARCHA (1996).

Teoretický základ koncepce výchovně vzdělávací práce tvoří Rámcový program pro předškolní vzdělávání a Rámcový program pro základní vzdělávání. Vedle toho ale škola zahrnuje do své práce prvky pedagogiky J. A. Komenského, M. Montessori,

osobnostně orientovaný model předškolní výchovy, model otevřeného vyučování, integrovanou tematickou výuku S. Kovalikové a Jenský plán P. Petersena.

Mezi hlavní teoretické zdroje, které škola nejvíce pro svoji práci používá a z nichž vychází jejich školní vzdělávací program, patří:

- Kovaliková, Susan. Integrovaná tematická výuka. 2.vydání. Kroměříž: vydavatelství Spirála. 1993.
- Rýdl, Karel. Peter Petersen a pedagogika jenského plánu. 1. vydání. Praha: ISV nakladatelství. 2001.
- Komenský, Jan, Amos. Didaktika analytická, 1. vydání. Brno: Tvořivá škola. 2004
- Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T. Respektovat a být respektován. 3. vydání. Kroměříž: vydavatelství Spirála.

Projekt školy nazvaný Svobodná Komenského škola probíhal jako experiment MŠMT ČR č.j. 27 429/22 a mimo jiné zahrnuje i Kurikulum podpory zdraví v MŠ a projekt Zdravá škola.

5 Způsoby, jimiž škola naplňuje téma nevrstevnického učení a individualizace výuky – obecné principy¹

Škola pracuje převážně ve věkově smíšených skupinách. Dávají dětem možnost vzájemného poznávání a umožňují jim pracovat podle jejich individuálních schopností a aktuálních potřeb. Vznikají pestré vztahy – jednou je dítě ten, kdo někoho učí, jindy se samo učí od někoho jiného. Taková skupina lépe uspokojí základní sociální potřeby a výzvy, dítě, ať je na jakékoli vzdělávací úrovni, zažívá úspěch. Má možnost stále navazovat vztahy s těmi spolužáky, kteří jsou mu inspirací. Každé dítě může v různých situacích být tím, kdo podporuje druhého nebo podporu zažít sám. Děti získávají reálnější náhled na sebe sama.

Škola současně klade důraz na **individualizaci výuky**. Vede žáky k **respektování názorových odlišností a hodnot každého jedince**. Rovněž začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami učí ostatní toleranci a přijímání každého takového, jaký je.

¹ Všechny zmíněné principy jsou zakotveny v projektu ARCHA od založení školy v roce 1995, pokud není uvedeno jinak.

5.1 Další pro nás podstatná kritéria pro efektivní učení každého žáka

Podporujeme nesoutěživé prostředí zajišťující klid a bezpečí, které jsou podmínkou pro efektivní činnost mozku při učení. Děti jsou vedeny ke spolupráci a dohodě. Vycházíme z toho, že dítě se učí efektivně v osobní zóně nejbližšího vývoje, pokud

- k učení přistupuje spontánně
- učení je pro dítě objevné, smysluplné, přináší radost
- umožňuje komunikaci s druhými
- má prostor pro aktivitu a tvořivost, **osobní prožitek**
- probíhá prostřednictvím konkrétních činností
- je celostní – zapojuje se více smyslů a i obě mozkové hemisféry.

Organizace výuky má žákům poskytovat **prostor pro získávání zkušeností** a dovést je k samostatnému učení. Činnosti jsou dětem nabízeny s jasnou představou cíle a možností vybrat si. Výuka je vedena tak, aby každé dítě mohlo prožívat úspěch. To znamená, že zadání je přizpůsobeno jeho konkrétním potřebám. Pro individualizaci výuky je důležitá reflexe dne, týdne nebo tématu a oboustranné poskytování zpětné vazby.

5.2 Inkluzivní vzdělávání²

Každému dítěti se snaží škola zajistit pokrok v rámci jeho osobního vývoje. Úkoly musí být pro děti splnitelné a zároveň podněcující jejich myšlení, objevování, propojování souvislostí.

Takové učení je obtížné a téměř nerealizovatelné při frontálním vedení učebního procesu. Proto upřednostňujeme jiné metody výuky, které vycházejí z **respektování vývojových zvláštností dětí a jejich přirozených potřeb**. Jsou zohledňovány jednotlivé druhy inteligence (dle Gardnerova dělení inteligence). Dětem je v co největší míře umožněno spontánní pozorování, experimentace a manipulace a po tomto praktickém poznatku a prožitku je dán prostor k vysvětlování a srovnávání, utřídění získaných zkušeností.

5.2.1 Nadané děti

Individualizovaná výuka umožňuje individuální rozvoj také dětem nadaným a mimořádně nadaným. Škola je připravena respektovat jejich silnou vnitřní motivaci k učení, jejich nerovnoměrný vývoj a pomáhá jim nacházet vlastní způsob práce. Tito žáci jsou stimulováni na základě osobního pokroku, nemusí „čekat“ až dané učivo pochopí i ostatní spolužáci. Díky heterogenní skupině mohou pracovat se staršími žáky na konkrétních úkolech odpovídajících jejich mentální úrovni. Podle

² Od září 2016 je systém lépe propracován v souladu s novým zněním školského zákona.

organizačních možností škola zařazuje výuku v blocích a projektech, což jim umožňuje plně se zaměřit na dané téma podle jejich potřeb.

Pro naplňování potřeb žáků nadaných může být zpracován IVP. Žáci mají také možnost rozvíjet své nadání po výuce ve škole a využívat školní vybavení k osobnímu rozvoji a poznávání dle vlastního zájmu (studium literatury, hra na hudební nástroje, vyhledávání na internetu, se svolením vyučujícího práce s odborným materiálem – přírodovědné pokusy, fyzikální soustavy, praktické práce v dílně, výtvarné tvoření). Smyslem vzdělávání těchto žáků je prohlubovat znalosti a dovednosti v profilových oborech a zároveň je motivovat k získání potřebného všeobecného přehledu v ostatních oborech. Součástí práce s nadanými dětmi je spolupráce s poradenskými pracovišti.

5.2.2 Podpora dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Škola má dlouhodobou zkušenost se společným vzděláváním všech žáků. Jednou z charakteristik školního vzdělávacího programu je propojování žáků mateřské školy a školy základní. To jednoznačně napomáhá k vyhledávání dětí s případným obtížemi ve vzdělávání již před nástupem povinné školní docházky. Identifikaci dětí s potřebou podpůrných opatření na začátku a v průběhu vzdělávání provádí pedagogové školy ve spolupráci se školním speciálním pedagogem, kteří společně tvoří poradenský tým školy. Na základě vyhodnocení individuálních potřeb dětí a žáků, případně ve spolupráci se školskými poradenskými zařízeními jsou stanovena konkrétní podpůrná opatření, kterými se pedagogové řídí v průběhu dalšího vzdělávání.

5.3 Respektující přístup

Jeden z hlavních pilířů školy je **respektující přístup**, který má škola vymezen v projektu školy a ve svém vzdělávacím programu. V koncepčních dokumentech školy je tento přístup definován pro vztahy mezi všemi zúčastněnými: žáky, rodiči a zaměstnanci školy – pedagogy i nepedagogickými pracovníky, přičemž zdůrazňujeme, že všichni dohromady tvoří jeden kolektiv, kde každý má stejnou hodnotu a právo na lidskou důstojnost. Škola vnímá respektující přístup jako stěžejní princip v učení dětí. Ve škole je cítit respektující atmosféra, ve které je **učitel průvodcem vzdělávání žáků**, jak dokládáme úryvkem ze školního řádu ([Příloha I](#)). Škola se v této oblasti stala příkladem inspirativní praxe České školní inspekce.³

5.4 Spolupráce pedagogů

V ZŠ a MŠ ARCHA tedy nejde o náhodně zkoušené způsoby chování jednotlivců, ale o vypracovaný systém, který je výsledkem dlouhodobé práce týmu pedagogů a který se opírá o výzkumy psychologů, sociologů a světově významných pedagogů. Získané poznatky pedagogové aplikují v denní práci s dětmi a využívají zkušenosti z předchozí praxe. Respektující atmosféra je také podporou pro nově přichozí pedagogy, kteří se s ní postupně seznamují a vstřebávají ji. Zkušenější pedagogové jsou jim v tomto učení nápomocni. Koncepční otázky nerozhoduje autoritativně vedení školy, ale snaží se o konsenzus v rámci pedagogické rady. Na toto téma jsou

³ Komplexní systém hodnocení; ČŠI - CZ.02.3.68/0.0/0.0/15_001/0000751 v roce 2018.

pořádány samostatně kurikulární debaty, často v době vedlejších prázdnin a většinou v neformálních prostorách. Dle možností jsou k rozhodování zváni i rodiče a děti.

Pedagogický sbor školy je složen z pedagogů s hlubokým profesním zaujetím, kteří se snaží o maximálně individuální přístup. Vedení školy podporuje pedagogy v dalším vzdělávání, které je předpokladem úspěšné práce. Pedagogům nabízí konkrétní semináře, a to i s ohledem na práci školy v heterogenních skupinách. Velký prostor v tomto ohledu věnuje diskusi a vzdělávání pro celou sborovnu.

Pedagogický sbor pracuje jako tým (příklad spolupráce viz [Příloha II](#)), jehož každý člen se rovnocenně podílí na společné práci, přípravě ročních a dílčích témat, projektů a školních akcí s ohledem na propojení jednotlivých školních skupin. Každý rok je s ohledem na celoškolní roční téma plánován minimálně jeden větší projekt, případně několik menších projektů na toto téma návazných. Propojují se zde různé školní skupiny.

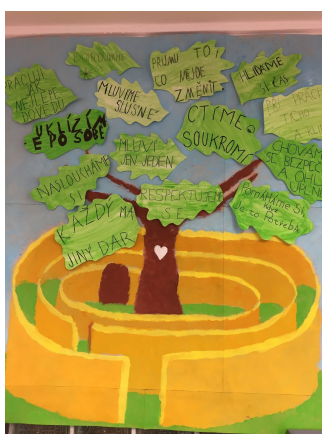
5.5 Práce s pravidly

Nedílnou součástí nevrstevnického způsobu učení je **dodržování domluvených a společně formulovaných pravidel**, která platí pro žáky i pedagogy.

Školní pravidla sestavují na začátku školního roku všechny třídy. Každá si je nastaví podle sebe. Žáci nejprve diskutují, jaké chování ostatních je jim příjemné, co jim vadí, co by uvítali. Od toho se následně odvíjí sestavování konkrétního znění pravidel. Jde o formulace, které musí být přijatelné pro všechny žáky i učitele ve třídě. Po jejich schválení se všichni zavazují je dodržovat. V případě jejich porušení se na ně kdokoli může odvolat a požadovat po komkoliv včetně vyučujících jejich dodržování. Škola důsledně dbá na to, aby nešlo pouze o pravidla pro děti – jsou závazná i pro dospělé.

Odsouhlasená pravidla jsou vyvěšena po celý rok v dané třídě a všichni je mají stále na očích. Když se nějakému žákovi nedaří normy dodržovat, učitel je mu rádcem a pomáhá mu porozumět podstatě pravidel. Cílem je, aby všem bylo v kolektivu dobře a všichni – děti i dospělí – se spolu cítili bezpečně.

Když se pravidlo ukáže být během roku nefunkční, vyvolá se v kolektivu diskuze, jak ho přeformulovat, změnit, upravit a proč. Opět jde o konsensuální domluvu.

6 Způsoby, jimiž škola naplňuje téma nevrstevnického učení a individualizace výuky – konkrétní prvky⁴

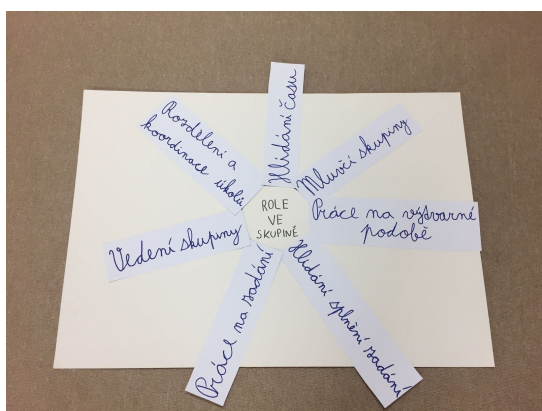
6.1 Jak škola zajišťuje nevrstevnické učení?

Popisovaná škola je malotřídně organizovaná, nevrstevnické učení a principy věkově nesourodných skupin uplatňuje důsledně a velmi promyšleně napříč celou školou od MŠ až po druhý stupeň ZŠ.

Věkově smíšené skupiny dávají dětem možnost vzájemného poznávání a umožňují jim pracovat podle jejich individuálních schopností a aktuálních potřeb. Propojení žáků různých věkových kategorií je bližší složení a fungování skupiny v běžném životě. Věkově smíšená skupina má význam pro sociální rozvoj dítěte. Fungování v takové skupině je jedním ze základů sebevýchovy. Heterogenní skupina má vliv na dětskou hru - zkoušení různých rolí ve skupině .

Žáci mají příležitost pracovat na své úrovni bez ohledu na věk, vybírat si přiměřeně náročné úlohy a volit vhodnou skupinu, ve které úkoly mohou řešit a splnit, vždy podle svých možností a schopností. Nevrstevnické učení má vliv na dynamiku skupiny, obohacuje každého žáka v oblasti vztahových kompetencí. Žáci zažívají roli nejmladšího i nejstaršího. S ohledem na svou roli musí uplatňovat různé způsoby jednání.

Vedle samostatné práce, která je zásadní pro individualizaci učení (viz [kap. 6.2](#)), jsou pro školu charakteristické následující způsoby práce a aktivity podporující nevrstevnické učení:

Významné místo ve vyučovacím procesu má **skupinová práce**, která žáky učí týmově pracovat. Umožňuje žákům reálně zakoušet různorodost pohledů v heterogenní skupině, je příležitostí poznat, že v různorodosti je bohatství, že každý má co nabídnout. Vede žáky k toleranci názorů, možností a potřeb druhých, osvojování a upevňování komunikativních dovedností.

Důležitou metodou je i **vzájemné učení**, kdy žáci vstupují do role učitele a předávají vlastní získané poznatky druhým, např. mladším dětem. Mají neocenitelnou příležitost si své poznatky a znalosti upevnit a systematizovat. Je to pro ně zdroj zkušeností, vede je k posílení důvěry ve vlastní schopnosti. Pro žáky je mnohdy vysvětlení od vrstevníka bližší, než od dospělého.

⁴ Všechny zmíněné principy jsou zakotveny v projektu ARCHA od založení školy v roce 1995, pokud není uvedeno jinak.

Vzdělávací projekty spoluvytvářejí obsah vzdělávacího procesu jednotlivých ročníků vzdělávacích skupin i celé školy. Zařazované formy projektů jsou krátkodobé i celoroční, meziročníkové a celoškolské. Příprava, realizace, výstupy a evaluace projektů zvyšují efektivitu vyučovacího procesu. Projekty motivují žáky a podporují spolupráci žáků i pedagogů. Ke konkrétnímu plánování projektů i témat jsou v co největší míře zváni žáci školy, tím je zajištěno, že práce pro ně bude mít skutečný smysl, bude pro ně výzvou, prací „tady a teď“.

Ranní kruh je pojímán jako přivítání, naladění se na celý den, a tak podporuje pocit vzájemné sounáležitosti. Slouží zejména k vzájemné domluvě dětí a pedagogů o náplni daného dne, rozdělení úkolů, seznámení s kritérii jejich splnění, způsobu a termínu jejich odevzdání.

Kruh sdílení (komunitní kruh) je způsob sociálního učení, které považujeme za velmi důležité. Zde mají všichni možnost vyjadřovat své pocity, je to prostor pro sebehodnocení a učení se naslouchat druhému. Žáci se učí porozumět problému druhých a pomoci jim hledat řešení. Mohou se zde řešit konflikty a problémy a hledat cesta k usmíření a odpuštění. Může být prostorem pro sdílení svých radostí a starostí s Bohem skrze modlitbu a s důvěrou se spoléhat na Jeho pomoc.

K budování a posilování vztahů napříč celou komunitou žáků ZŠ i dětí z MŠ slouží **systém patronství**.⁵ Starší děti se stávají „patronem“ některého z mladších dětí. Při akcích – výletech, tvořivých dílnách a při školních slavnostech a dětských představeních, jsou těmi, kteří nad konkrétním „patroníčkem“ bdí a učí se být mu ku pomoci. Systémem patronství jsou starší žáci vedeni k přijímání zodpovědnosti za mladší a slabší. Vzájemné vztahy ve skupině jsou bohatší, poskytují více příležitostí k sociálnímu učení a napomáhají k rozvíjení sociálních kompetencí. Vede k posilování sebevědomí starších žáků a respektu k mladším.

⁵ Ve škole zavedeno od roku 2007.

6.2 Jak škola zajišťuje individualizaci výuky?

Výuka je vedena tak, aby každé dítě mohlo prožívat úspěch. To znamená, že zadání je přizpůsobeno jeho konkrétním potřebám. Organizace výuky má žákům poskytovat prostor pro získávání zkušeností a dovést je k **samostatnému učení**. Činnosti jsou dětem nabízeny s jasnou představou cíle a možností vybrat si. Pro individualizaci výuky je stěžejní samostatná práce, důležitá reflexe dne, týdne nebo tématu a oboustranné poskytování zpětné vazby.

Děti na ZŠ pracují podle **předem stanovených plánů**, které si po dohodě s učiteli stanovují podle věku na 1 den, 1 týden, 1 téma. Plán vychází ze společného základu, slouží ale k individuálnímu pojetí, přizpůsobenému konkrétnímu dítěti, jeho potřebám, stupni vývoje.... Žáci jsou vedeni k diskusi nad zadanou prací, k jejímu pojmání vlastním způsobem.

Jméno: *Julie* Týden: *21.-25. května*

Téma týdne: *Moje miškol' ve světě*

Čj	<i>překladový kresáček, Pl</i>
	<i>hlavní drak</i>
Mat	Seznámil/a jsem se s
	Už umím <i>posahat rukama, kladím, roztírám</i>
	<i>hravý, roztírá</i>
	<i>Průběh operací s čísly - pyramida 3</i>
Jas	Seznámil/a jsem se s
	Už umím <i>roztírá</i>
	<i>moje miškol' ve světě</i>

AJ	
Výchova	Seznámil/a jsem se s <i>nie</i>
	Už umím <i>ani, some, want, any</i>
	<i>číslo</i>
	<i>Průběh a J. A. Komenského</i>
Bavilo mě:	<i>Jak jsem byl s jasnou úlohou</i>
Chtěl/a bych změnit:	<i>polohu, protože byl krásně namalovaný</i>
Poznámky, úkoly:	

Každý žák od třetího ročníku po celý rok pracuje s **ročním plánem všech témat**⁶, ze kterých si vybírá ta, na kterých chce právě v danou dobu pracovat (**Příloha III**). V ročním plánu si následně označuje hotovou práci a práci, ze které osvědčil své znalosti a dovednosti.

Učitelé společně s dětmi stanoví **kritéria pro splnění práce** (**Příloha IV**).⁷ Tato diskuse vede děti k uvědomění si náležitostí dobré práce a uvědomění rozmanitosti takových kritérií.

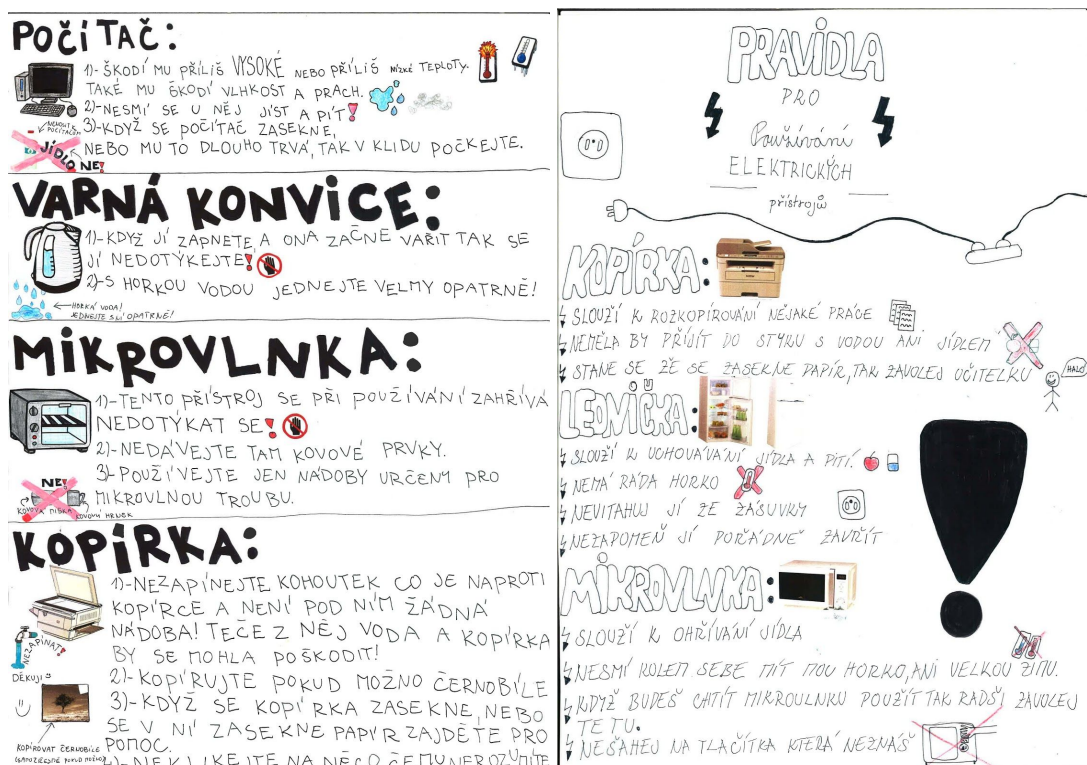
Než žák práci převezme k samostatnému zpracování, projde diskusí se zadávajícím, aby věděl, co práce obnáší. V důsledku toho může pak **zadané práce plnit velmi autonomně**. Volí si zdroje informací, způsob zpracování, zda a s kým budou na zadání spolupracovat. Učitel je žákům v této fázi průvodcem, rádcem – pokud o to žáci sami požádají.

Nad výstupem pak učitel s každým žákem diskutuje, srovnává se stanovenými kritérii, naslouchá jeho vysvětlení, sděluje mu svůj pohled, vyhledává, co se podařilo. Společně pak plánují, **co se dá příště udělat lépe**.

Učitelé podporují žáky v pravidelném vyhodnocování svého pokroku, plánování dalších kroků směrem ke stanovenému cíli. K tomu mimo jiné slouží **osobní rozhovory** (rozhovor mezi učitelem a žákem) a **tripartity** (rozhovor mezi učitelem, žákem a jeho rodičem; viz **Příloha V**).

Žáci jsou vedeni k **prezentaci vlastní práce** před spolužáky, jinými skupinami, rodiči, veřejností. To se děje různými formami, např:

- tvorba plakátů na dané téma

⁶ Zavedeno v souvislosti s formativním hodnocením od roku 2017.

⁷ Zavedeno v souvislosti s formativním hodnocením od roku 2017.

- sestavování „knížek“ o sledované problematice ([Příloha VIII](#))
Smyslem psaní knih je rozvíjet slohovou úroveň, vyjadřovací schopnosti, logické myšlení, procvičovat pravopis, rozšiřovat slovní zásobu, dát prostor fantazii, podporovat sebevědomí žáka a v neposlední řadě opakovat probrané učivo.
- výroba výukových pomůcek

- prezentace - PowerPoint a další (zejména druhý stupeň)
- příprava výstav za různým účelem

- žáci devátého ročníku zpracovávají **závěrečnou práci** na vybrané téma, většího rozsahu dle daných kritérií. Jako rozloučení se školou vytvářejí výukovou pomůcku, hru apod. pro mladší žáky

Pokud mají učitelé žáky respektovat, musí je přizvat k procesu učení. Nutně od nich tím pádem pro svoji práci potřebují **zpětnou vazbu**, jak se dětem v jednotlivých předmětech pracuje (v zahraničí koncept „**assessment as learning**“ – zapojení žáků do procesu učení i hodnocení).

Děti jsou často stavěny před **problémové situace**. Vyřešit znamená spolupracovat, vyhledat v knize, zkoušet, experimentovat, věřit si, že problém vyřeším. Významnou roli zde má učitel, který při podpoře v maximální míře zohledňuje jejich individualitu.

Velkou roli ve výuce hraje **poznávání přírody a společnosti** s důrazem na **vlastní zkušenosti**. Ne vždy je dodržen sled učiva naznačený v učebnicích, ale vždy je dodržen předepsaný rozsah učiva. Ze spontánního hraní a poznávání si každé dítě vytváří svůj způsob učení, samo se postupně učí organizovat si svou práci. Další potřebou dětí je spontánní pohyb.

Individualizace je mimo jiné podpořena **možností výběru** v různých podobách. Příkladem může být výběr tématu ([Příloha VI](#)), způsobu zpracování, pořadí zpracovávání úloh, obtížnosti úloh - gradace, nebo volný výběr mimo hlavní téma.

Škola zcela cíleně a promyšleně podporuje **nesoutěživé prostředí** zajišťující klid a bezpečí. Akcentuje, že tyto faktory jsou podmínkou pro efektivní činnost mozku při učení. Děti jsou vedeny ke spolupráci a dohodě.

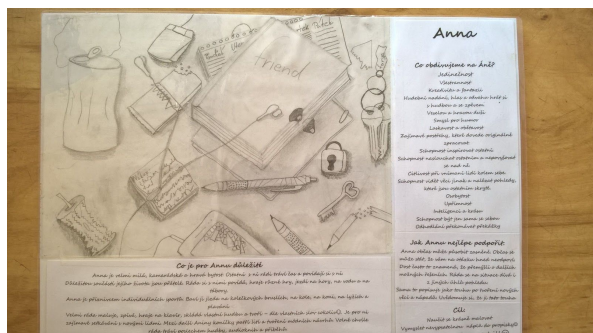
Za důležité považujeme, aby všichni pedagogové při výuce dbali na **princip komplexního naplňování potřeb dětí**. Při zohledňování potřeb dětí se vychází z Maslowovy pyramidy potřeb. Základním principem, o který se snaží všichni pracovníci Archy, je zajistit dětem co největší míru pohody a prostoru pro koncentraci na činnosti, jež právě vykonávají. Klíčové je neopomíjet základní potřeby fyziologické a potřebu bezpečí, bez jejichž naplnění nelze aspirovat na vyšší cíle, na úspěšný průběh učení.

Každý žák školy si sestavuje tzv. **profil na jednu stránku**. Tuto aktivitu vede školní sociální pedagog.⁸

Tento nástroj představuje každého žáka osobám, které s ním budou ve škole pracovat v pozitivním světle. Zdůrazňuje, v čem žák vyniká, jeho schopnosti, záliby, koníčky. Zároveň však informuje o tom, co je pro daného žáka stěžejní a jak jej nejlépe podpořit. Dítě si při jeho sestavování ověří, že je pro ostatní lidi důležité, a to z mnoha různých důvodů, které nemusí vždy souviset jen se školním úspěchem.

⁸ Zavedeno od roku 2017.

Hotové profily jsou k dispozici všem pedagogům i žákům. Původní záměr vyvěšovat výsledné profily na zeď nebyl naplněn, žáci se usnesli, že je chtějí mít svázané v souhrnné knize, která je v současnosti umístěna volně přístupná na okenním parapetu v učebně.

Významnou roli hraje **příprava tříd**. Prostředí má motivovat dítě, aby si samo zvolilo činnost, která povede k získání potřebné dovednosti či poznatku pro konkrétní dítě, aby se učilo prožíváním, přirozenými cestami, bio-psycho-sociálními strukturami získávalo zkušenosti, zpracovávalo podněty ze všech oblastí života, aby se učilo „děláním“, ne pouze nasloucháním. Vše směřuje k tomu, aby dítě získávalo poznatky v souladu s optimální činností mozku při učení, typem inteligence, temperamentu, v souladu s charakterem vlastní osobnosti, v jednotě s nabývanými sociálními zkušenostmi.

Hlavní výchovně vzdělávací metodou zejména pro MŠ a nižší ročníky ZŠ je **hra**. Je pro dítě přirozeným zdrojem informací o okolním světě, prostředkem k jeho poznání a uchopení a rozvíjí samostatnost jeho myšlení. Poskytujeme proto dostatek prostoru ke hře spontánní, a zároveň využíváme herních činností v běžné školní práci.

7 Evaluační metody a nástroje

V této kapitole uvádíme výčet metod a postupů dokazování a získané doklady. Na konkrétní získané doklady odkazujeme už v textu jednotlivých kapitol.

Metody a postupy dokazování

- Analýza školní dokumentace (ŠVP, školní řád, náplně práce, leták)
- Analýza žákovských portfolií a společných třídních prací
- Analýza zadávání práce s důrazem na individualizaci
- Analýza evaluace školy
- Pozorování výuky i ostatních činností ve škole
- Pozorování ranního kruhu - denní plán práce pro děti, způsob zadání úloh
- Pozorování práce s vytvořenými žákovskými pravidly
- Rozhovory s rodiči a učiteli na podkladu připraveného dotazníku ([Příloha VII](#))

Získané doklady:

- Fotografie ze života ve škole
- Vyplněné dotazníky o způsobu naplňování, zadané pedagogům a rodičům
- Příklady třídních pravidel
- Příklady profilů na jednu stránku
- Nástěnka patronů
- Výstupy skupinových prací, projektů
- Příklady zadání práce s možností výběru
- Vnitřní školní pravidla a zvyklosti

8 Příležitosti a rizika přístupu školy k nevrstevnickému učení a individualizaci výuky

Tato případová studie je důkazem, že každá škola si může na míru přesně podle svých podmínek zpracovat opravdu originální školní vzdělávací program. Ukazuje se, že většinové pojetí práce podle systému běžných základních škol není zavazující a škola se může odchýlit v některých oblastech od převládající praxe, samozřejmě s dodržením závazných výstupů RVP.

Autorský kolektiv koncepce školy a školního vzdělávacího programu využil inovativní příklady ze zahraničí, které byly popsány v české odborné literatuře, a účastnil se vhodně zvolených kurzů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Inspirací byla i stáž na různých zahraničních školách (Finsko, Německo, Velká Británie, Rakousko), v rámci projektu EU OP-VK a spolupráce s organizací Učitel naživo.

Tyto postupy může zvolit každá škola bez vynaložení mimořádně vysokých finančních nákladů. Popisovaný příklad malotřídní školy s církevním zřizovatelem je toho důkazem. V tomto ohledu hraje svou roli, že jde o školu s malým kolektivem, kde se úplně všichni navzájem znají, což přirozeně vzájemné úzké spolupráci nahrává. Popsané příklady principů, metod a opatření je však možné zavádět a uplatňovat na většině škol, i podstatně větších, byť nebude pochopitelně nejspíš dosaženo takových efektů, jako zde v ZŠ a MŠ ARCHA.

V rámci početně malého pedagogického sboru je každý vyučující zároveň garantem své oborové sekce a má tedy opravdu dobrý přehled o své vzdělávací oblasti, sám koncipuje svou část ŠVP. To může ale představovat rizikový faktor na velkých školách, kde je těžko kontrolovatelné, aby měl každý z pedagogů stejně dobrý přehled o své části ŠVP, jakkoliv je žádoucí, aby tomu tak bylo. Jak dobře jsou jednotliví členové pedagogického sboru obeznámeni s ŠVP, je věc ředitele školy. Nedostatečná znalost ŠVP případně může způsobovat horší startovní čáru pro hledání průniků mezi předměty a propojování se, spolupráci.

Rizikem sledovaných témat může být větší náročnost na organizaci výuky. Proto je nezbytné provázet je dalšími, výše uvedenými metodami, které ho podporují. Jde o mozaiku, jejíž jednotlivé dílky (způsoby práce, metody) do sebe vzájemně zapadají, synergicky se podporují, tvoří jeden celek. Jako rizikové považujeme využívání jen některých metod a principů bez promyšleného celku.

Individualizace výuky otevírá velkou příležitost inkluzivnímu přístupu. Přítomnost dětí se speciálními vzdělávacími potřebami s sebou nese nutnost přítomnosti více pedagogických pracovníků ve třídě, a to vytváří prostor pro jejich spolupráci. Je tím umožněna větší individualizace, ze které mohou těžit všechny děti bez rozdílu. Zároveň se může pedagogický tým stát příkladem spolupráce pro děti.

Na další možné příležitosti a rizika, které vidí jednotliví pedagogičtí pracovníci, jsme se zaměřili i v příložených dotaznících.

9 Závěry

Evaluační zjištění, provedená výše uvedenými způsoby, dokládají, že na Církevní ZŠ a MŠ ARCHA funguje promyšleně systém individualizace výuky v souladu s nevrstevnickým učením. Oba aspekty se vzájemně doplňují a synergickým efektem zlepšují u dětí a žáků všechny kompetence uložené škole k rozvíjení v rámci RVP.

Na této škole je dáván prostor každému žákovi, aby spontánně rozvíjel své silné stránky a zároveň tím neomezoval ostatní, naopak svými schopnostmi napomáhal společné práci. Děje se tak velkou individualizací výuky, důrazem na zadávání různé práce podle potřeb žáků, rozsáhlým podílem projektové výuky a systémem nevrstevnického učení a vzájemné podpory. Na atmosféru ve škole, pocity úspěchu a radosti z učení, které tolik usnadňují inkluzi, má zásadní podíl i formativní způsob hodnocení na celé ZŠ.

Výsledkem propojování dětí do nevrstevnických skupin a individualizace výuky je, že žáci pracují samostatně, umí kultivovaně sdělovat odlišný názor a dokáží přistoupit na kompromis. Jsou schopné se vzájemně podporovat a nabízet si pomoc. Dokáží respektovat zvláštnosti každého jedince i vzájemně odlišné tempo práce a míru talentu. Pracují samostatně, dovedou kultivovaně diskutovat, sdělovat odlišný názor, dokáží přistoupit na kompromis, snaží se hledat řešení a dohodu, vzájemně si nabízejí pomoc a radu. Když se něco nedaří ve vztazích, jsou schopné se vzájemně podporovat a směřovat k funkčnímu řešení, neplýtvají energií na vzdor. Respektují zvláštnosti každého jednotlivce, vzájemně se ale nebrzdí a jsou schopny pracovat každý svojí rychlostí.

Jak je uvedeno v příložených dotaznících, ve škole ARCHA panuje obecná snaha, aby dítě zažilo svůj úspěch, bylo zajištěno bezpečné prostředí pro objevování světa. Děti jsou vedeny k tomu, že udělat chybu je lidské, je to součást učení. Díky tomu pak jsou více motivované k učení, přicházejí do školy bez stresu.

I rodiče oceňují, že skupina dětí je různorodá, děti se vzájemně obohacují a motivují. Jejich děti se mohou přiklonit ke skupině, která momentálně odpovídá jejich potřebám. Děti jsou si vzájemně oporou. Důležité je to pro ně především při přechodu do jiné skupiny. Vznikají zde přátelství bez ohledu na věk. Různorodost oceňují i ve způsobech práce, kterou si děti mohou volit, a tempu, kterým postupují. Děti jsou vedeny k samostatné práci, ale mohou pracovat i ve skupině, běžné je, že mohou požádat o pomoc. Dítě není tlačeno do jiného způsobu práce. Pedagog je vnímám jako průvodce vzděláváním.

Z interních šetření (pravidelná evaluace práce školy) vyplývá, že pedagogové oceňují kreativitu, kterou prostředí nevrstevnické skupiny přináší, možnost zkoušet různé metody výuky. Také kontinuitu a provázanost učiva, na kterou je ve škole kladen důraz a je umožněna díky každoročnímu zpracování tematického plánu. Smysluplnost práce přináší pedagogům vysokou míru spokojenosti. Přestože je profesionální laťka velmi vysoko a zdaleka ne každý se zvládne zapracovat, jsou ti, kteří v ZŠ a MŠ ARCHA pracují, v zaměstnání převážně velmi spokojeni a dokáží dlouhodobě investovat pozitivní energii do svých žáků.

Za velmi důležité považují věnovat se individuálnímu posunu každého žáka. Důraz je kladen na zpětnou vazbu, sebehodnocení, využití formativního hodnocení. Škola se zabývá se pečlivě evaluací, pedagogům je umožněno a doporučováno vzdělávání. Stejně jako děti si zde každý může najít prostor pro svůj rozvoj.

O smysluplnosti našeho přístupu ke vzdělávání popsanými způsoby nás mimo jiné přesvědčila i současná opatření z důvodu epidemiologické situace Covid-19, v jejímž důsledku jsme děti dočasně vzdělávali distančně nebo kombinovaně. Naši žáci plně využili ve škole získané kompetence k učení, pracovní i sociální. Dokázali pracovat i na dálku velmi samostatně, aktivně. Podle potřeby spolupracovali, vzájemně se podporovali a pomáhali si. Situace samotná, ale i to, jak si v ní děti poradily, působilo také na práci učitelů, u nichž se v ještě více zdůraznila role průvodců na cestě dětí za vzděláním.

Uvedená škola patří k malým, ovšem mnohé postupy jsou přenositelné kamkoliv i do velkých škol. V žádném případě to nejde bez úsilí a není to krátkodobý proces. Nezbytné je věnovat tomu cílenou pozornost, postupovat krok za krokem, snažit se docílit v hlavních bodech shodu v rámci pedagogického sboru.

10 Přílohy

Seznam příloh

[Příloha I](#) – Úryvek ze školního řádu

[Příloha II](#) – Spolupráce pedagoga a asistenta – pomoc dětem

[Příloha III](#) – Ukázky ročních plánů dětí

[Příloha IV](#) – Kritéria předmětu člověk a příroda

[Příloha V](#) – Podklad pro tripartitní rozhovor

[Příloha VI](#) – Zadání práce s možností výběru

[Příloha VII](#) – Dotazníky

[Příloha VIII](#) – Kniha o vesmíru

Příloha I – Úryvek ze školního řádu

KAŽDÝ ŽÁK ŠKOLY MÁ PRÁVO:

§ Na formy vzdělávání a přístup pedagogů, které v něm nevzbuzují pocit ohrožení, které respektují jeho individualitu.

§ Být vzděláván v duchu hesla M.Montessori „Pomoz mi, abych to dokázal sám“.

§ Na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání a informacím, které podporují jeho rozvoj. Ve škole má právo získávat informace nejen prostřednictvím výuky, ale také individuálních rozborů se všemi vyučujícími.

§ Na všestrannou pomoc od kteréhokoliv učitele školy.

§ Sdílet s učitelem své dojmy z výuky (dobré i špatné). Může podávat návrhy týkající průběhu výuky, zájmové činnosti, k mimoškolním akcím školy, přinášet materiály k doplnění výuky, po dohodě s vyučujícím upravovat postupy práce tak, jak vyhovují jeho individualitě.

§ Spolupodílet se s ostatními, s vyučujícím a vedením školy na tvorbě vnitřních pravidel chování. Ta jsou pak pro ně závazná.

§ Na vyjádření vlastního názoru, odpovídající jeho věku a stupni vývoje, v záležitostech týkajících se jeho vzdělávání, a to vždy vhodnou a slušnou formou. Jeho vyjádření je věnována náležitá pozornost.

§ V odpoledních hodinách pobývat ve škole do odjezdu spojů po dohodě školy s rodiči/zák. zástupci, dle možností školy ve školní družině či školním klubu.

§ Nechávat si po domluvě s vyučujícími některé věci, potřebné k výuce ve škole, na místě k tomu určeném.

§ Žák se účastní školních akcí pro něj určených a může po domluvě s příslušným vyučujícím akce sám organizovat (sportovní akce, vzdělávací výjezdy nebo exkurze). Příslušný vyučující je žákům v organizaci nápomocen.

§ Žáci mají právo zakládat a svolávat žákovský parlament.

Příloha II – Spolupráce pedagoga a asistenta – pomoc dětem

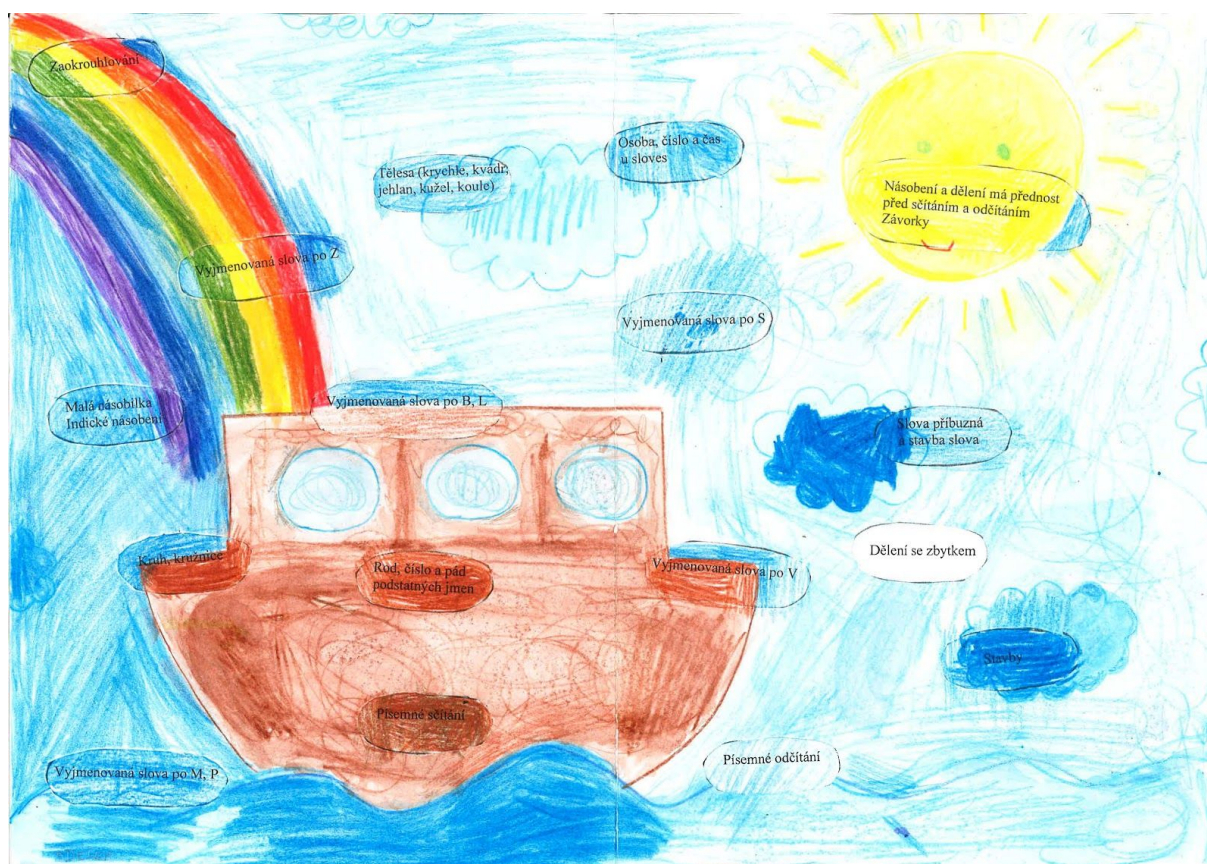
Spolupráce pedagoga a asistenta – podpůrná opatření - pomoc dětem

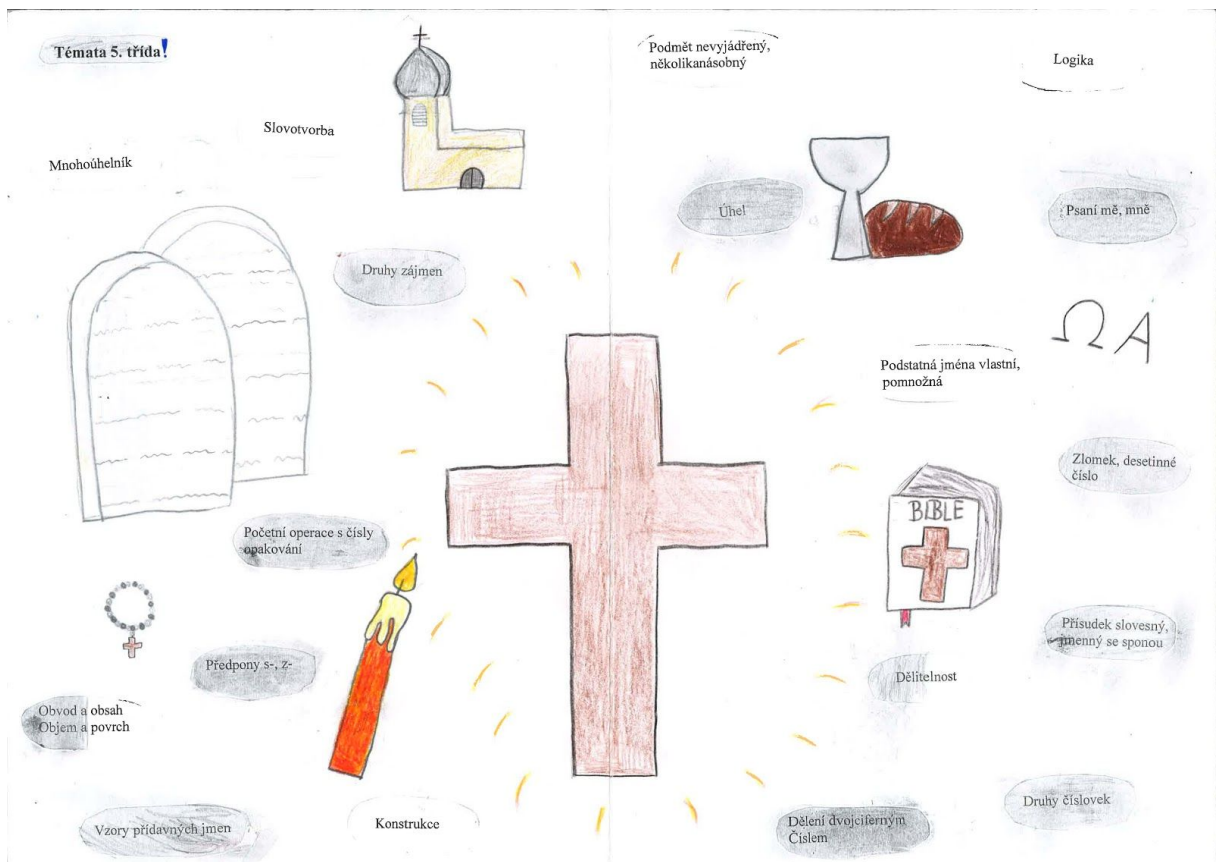
Ideální modelem v Arše je sehraný tým učitel - asistenti. Všichni vědí, jaká je jejich role v dané hodině. Učitel i asistenti znají individuální potřeby všech dětí, zohledňují je, komunikují s každým jedním dítětem o jeho potřebách. Jsou seznámeni s tím, kterému dítěti mají přednostně dávat podporu. V případě nejasností se neváhají poradit se speciálním pedagogem, sdělit si zkušenosti s kolegy...

- Učitel i asistent pomáhají plnit (všem) dětem jejich povinnosti, reagují na signály dětí (hlášení, kelímek)
- Pokud dítě něco neví, snaží se ho přimět, aby využilo domluveného postupu (visí i na nástěnce)
 1. podívat se do pracovního sešitu, pracovních listů
 2. podívat se do učebnice, encyklopedie, na internet
 3. zeptat se spolužáka
 4. zeptat se dospělého
 - pokud dítě vyčerpalo možnosti (1-3) a asistent ví, jak na to, pomoci otázek se ho snaží přivést k řešení. Když vidí, že je dítě z problému bezradné, drobně radí rovnou.
 - Učitel pokud možno poskytne asistentovi oporu pro fundovanou pomoc – výsledky, řešení pracovního listu, vysvětlení...
- Předem je třeba domluvit se, co učitel od asistenta očekává – aktuálně se může změnit v průběhu hodiny, je třeba toto komunikovat
- Pokud děti pracují a zdá se, že nepotřebují naši přímou pomoc, dáváme jim najevo, že mám o ně zájem, sledujeme, co se děje, říkáme jim, že mohou požádat o pomoc. Není-li to třeba, najdeme si svou práci (třeba úklid ve třídě – pastelky, papíry, knihy....) jakákoli jiná činnost ruší práci ve třídě!
- Tým průběžně ověřuje, zda signály vysílané dětmi (např. kelímek, hovor, upřený pohled.....) jsou v souladu s prací a potřebami dítěte a po domluvě zvolí vhodné řešení
- Pokud si asistent není jistý svým postupem, obrací se na učitele – akutní drobné situace řešíme ihned, vzájemnou zpětnou vazbu si poskytujeme po hodině
- Pokud nastane problém, je potřeba mluvit o něm otevřeně, co nejdříve, pracovat na vzájemné důvěře. Nastane-li osobnostní problém v týmu, je možné se obrátit na prostředníka (přednostně speciální pedagog, ředitelka, zástupkyně....)
- Dětem, které to potřebují, jsou asistenti oporou při přípravě na danou hodinu
- Nepřímá práce zahrnuje také čas na debatu o dětech a o spolupráci

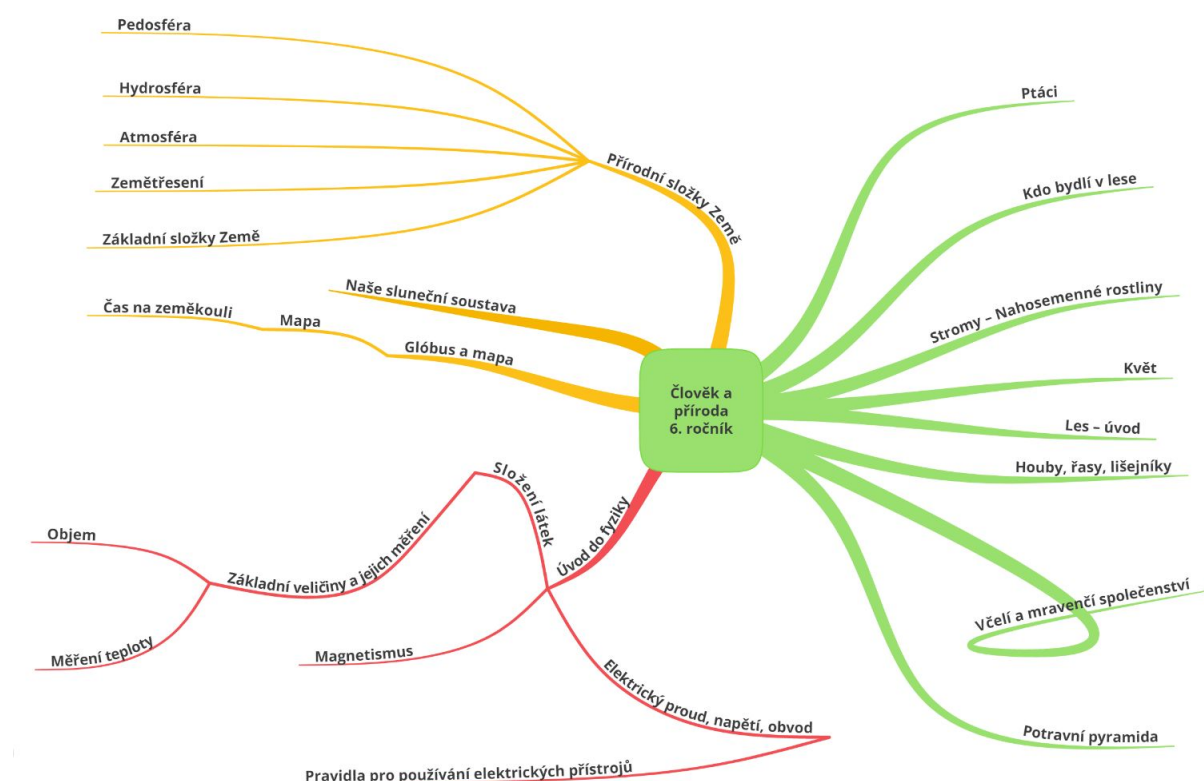
Příloha III – Ukázky ročních plánů dětí

Ukázky ročních plánů 3. – 5. ročníku

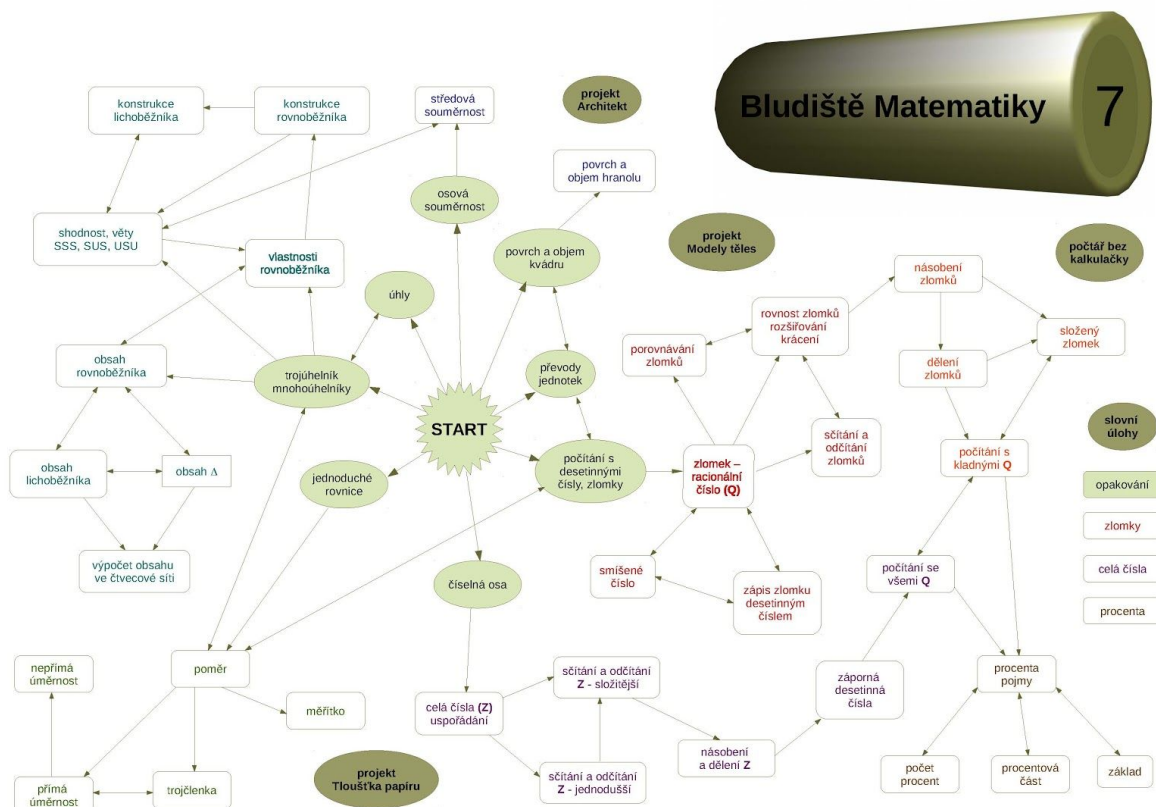

Roční plán 6. ročníku pro předmět člověk a příroda

Roční plán 7. ročníku pro předmět matematika

Příloha IV – Kritéria předmětu člověk a příroda

Domluvená kritéria hodnocení CLP

Co musím udělat, abych byl v předmětu Člověk a příroda úspěšný?

☐ **Vypracovat nejlépe jak umím pracovní list**

- Snažit se při práci co nejlépe rozumět tomu, co píšu.
- Používat jen slova, která umím vysvětlit.
- Dát přednost svým větám a kresbám před opisem (pokud opis nebo ofocení nemám přímo zadáno).
- Pracovní list si pečlivě opravit podle instrukcí

☐ **Snažit se přispět k třídním diskusím, jak nejlíp umím** (podle pravidel diskuse).

☐ **Vypracovat referát**

(Referát bereme jako náš čas, který pro ostatní věnujeme prozkoumání nějakého tématu a o něm pak ostatní informujeme)

- Držet se domluvené osnovy
- Přednést ho třídě
- Odpovědět na otázky ostatních
- Být ochoten doma dohledat, co hned ve škole nevím a příště to sdělit ostatním.
- Snažit se příště využít ke zlepšení práce rady, které mi ostatní dali.
- Možnost navíc - připravit pro ostatní nějakou aktivitu (hru, pokus, atp.), která podpoří porozumění tématu.

• **Co nejlépe zvládnout písemné práce, případně ústně okomentovat, dovysvětlit**

- Jít v den domluveného termínu připraven/-a, mít nastudovány domluvené pracovní listy
- Pokud je potřeba, umět ústně okomentovat a dovysvětlit, hledat odpovědi na doplňující otázky učitelů.
- Být ochoten ji zlepšit v dalším termínu

☐ **Při skupinové práci (zadané i zvolené) se co nejaktivněji zapojit**

- Být ostatním a společné práci ku prospěchu
- Být ochoten přijmout roli ve skupině, pracovat podle jejích pravidel
- Pracovat pečlivě, aby výsledek mé práce mohli využít ostatní (k prezentaci, k učení...)

☐ **Pracovat samostatně**

- Když nevím, hned nevolat o pomoc ale nejdřív se snažit:
 - 1) využít svou hlavu,
 - 2) pak své pracovní listy a učebnice,
 - 3) potom pomoc spolužáků, mají-li čas,
 - 4) a až nakonec pomoc dospělého

Příloha V – Podklad pro tripartitní rozhovor

TRIPARTITA – 1. a 2. ročník

I. Sdílení s dítětem před rodiči

1. Role školáka (prvňák x druhák):

Stal ses školákem (druhákem). Jaký myslíš, že jsi školák (druhák)? Jak se ti ve škole daří? Co tě nejvíce baví? Na co se těšíš? Co děláš rád? Co tě naopak trápí? S čím bys potřeboval pomoci (od nás, od rodičů)? Míváš své věci v pořádku (penál, úkoly...)? Druháci - nové prostředí, jak si zvykli?

2. Pravidla třídy, vztahy:

Jsi s našimi třídními pravidly kamarád? Daří se ti je dodržovat? Je něco pro tebe těžké? Co se ti daří dodržovat bez problémů? Na co musíš naopak ještě dávat pozor?

Co ty a spolužáci? Je ti se spolužáky prima? Snažíš se být dobrý kamarád? Je něco, co bys potřeboval pomoci vyřešit? Sezení v lavici – jak se ti sedí, jak vidíš na tabuli, máš klid na práci...? Jak funguje, pokud sedí ve dvojlavici?

3. Psaní, čtení:

Prvňáci: Daří se ti správně držet tužku? Jak tě baví naše duhová písmena a jednotažky? Líbí se ti naše společné čtení? Daří se ti pozorně naslouchat? Baví tě vymýšlení slov na jednotlivé hlásky? Je pro tebe lehké poznat hlásku na začátku, uvnitř, na konci slova? Hraješ rád slovní fotbal? Už jsi naučil rodiče „robotí řeč“?

Druháci: Jak se ti daří psací písmo? Pamatuješ si všechna písmenka dobře nebo musíš nad některými ještě přemýšlet? Jak se snažíš tuto dovednost využít - psaní deníčku, seznamy na nákup pro maminku...? Když chceš napsat nějakou myšlenku, podaří se ti ji napsat tak, aby jí ostatní porozuměli?

Čteš nějakou zajímavou knihu doma nebo ve škole, když máš hotovou práci? Chtěl bys připravit pro kamarády setkání nad knihou? Jak ti čtení jde? Potřebuješ si ještě nějaká slova hláskovat nebo už čteš plynule? Jak se kamarádíš se „Včelkou“?

4. Matematika:

Baví tě matematika? Líbí se ti naše (nové) pracovní sešity? Vyznáš se v nich? Co tě nejvíce baví? Jaké prostředí? Daří se ti mít nápady na řešení? Pracuješ raději sám nebo s kamarády ve skupině? Je něco, s čím potřebuješ pomoci, nevíš si rady? Je něco, co potřebuješ více procvičovat (ve škole, doma)?

Na závěr ujištění, zda není ještě něco k řešení, zda dítě odchází bez problému, pokud by něco potřeboval/a, může přijít a vyřešíme.....

II. Rozhovor s rodiči bez dítěte

Jak je dítě ve škole spokojené, zda se do školy těší? Má s něčím problém? Co potřebují vysvětlit rodiče. Doporučení, pokud se jeví, že je dítě v něčem slabší, co potřebuje procvičovat nebo co naopak nedělat (prevence špatných návyků).... „A v dobrém se rozejdem.“

Příloha VI – Zadání práce s možností výběru

6+7 Historie PL 4 – Lucemburkové na českém trůně

Tématem tohoto listu je historie rodu Lucemburků od doby, kdy usedli na český trůn. Toto období je považováno za jedno z nejzajímavějších v české historii. I proto se podíváme nejen na jednotlivé krále, ale nahlédneme kulturu oné doby.

V učebnici najdete informace na str. 74-79 (a můžete zalistovat i dál, do husitství), o Sv. Říši Římské str. 61 a o kultuře str. 94-97.

Kromě toho vám doporučuji stránky <https://karel700.cuni.cz/KAREL-34.html>, kde najdete mnoho zajímavého o Lucemburcích i jejich době.

Vypracujte všechna A + alespoň 4 B.

A1. Kdyby ses ocitl/a v Českých zemích po smrti Václava III., kým a kde bys rád/a byl/a a proč?

A2. Jak se Lucemburkové dostali na český trůn?

A3. Zakresli si rodokmen rodu Lucemburků, tak jak u nás panoval.

A4. Jak vládl Jan Lucemburský

V ČESKÝCH ZEMÍCH?	V EVROPĚ?

A5. Bitva u Kresčaku 1346 se zapsala i do českých dějin, ačkoli se jich původně netýkala.

Čím?

A kdo tedy s kým bojoval?

A6. Jaké stavby v českém království a z jakého důvodu budoval Karel IV.?
(uveď alespoň 3)

A7. Letopočet 1348 je spjat se založením pražské univerzity. Zjisti si, kdo na ní studoval? Jaké obory? <https://karel700.cuni.cz/KAREL-34.html>

A8. Jaký byl Václav IV. panovník? Co ho bavilo? A co je mu vytýkáno?

A9. Václav IV. i jeho bratr Zikmund museli v Čechách řešit konflikt - s kým? Co bylo jeho příčinou?

A10. Proč byly české země od roku 1419 do roku 1436 bez panovníka? Jak to v nich vypadalo? Co se dělo?

.....

B 11 Jan Lucemburský byl rytíř každým coulem. Závazným pravidlem pro adepta rytířství bylo tzv. 7 rytířských ctností. Teprve potom, co všechny ovládal, mohl být pasován na rytíře. Zjisti, které to jsou.

B12. Jak na tom byl Karel IV s češtinou? Uměl/neuměl? Odkud to víme?

B13 Karel IV. je znám také tím, že hovořil celkem pěti jazyky. Pokus se mu vyrovnat a přelož následující slova do co nejvíce jazyků.

Jablko
Kůň
Matka
Ano
Jméno

B 14 Karel IV. byl čtyřikrát ženatý. Na stěnách katedrály sv.Víta jsou busty jeho manželek. Doplň jejich jména a zapiš si ke každé alespoň jednu informaci z jejího života. <https://karel700.cuni.cz/KAREL-58.html>

	_____ Valois byla jemná a hezká dívka. V době sňatku teprve sedmiletá. Byla první ženou Karla IV. Porodila svému manželovi dvě dcery.	
	_____ Falcká druhá manželka Karla IV. umírá v pouhých 24 letech.	
	_____ Svidnická třetí manželka Karla IV. porodila následníka trůnu Václava IV	

	Pomořanská o 31 let mladší čtvrtá manželka Karla IV. prý dokázala ohýbat kovové meče. Byla matkou Zikmunda Lucemburského.	
---	--	--

B 15 Zakresli si Karlův most (nebo si najdi a vytiskni jeho obrázek). Jaké jsou jeho parametry? Kdo ho stavěl? Vyznač na obrázku jak se jmenují vstupní brány? Označ si alespoň 5 soch jejich jmény. <https://karel700.cuni.cz/KAREL-56.html>

B 16 Životopis Karla IV, nazývaný stručně Vita Caroli, je pro nás zdrojem cenných informací o tehdejší době. Přečtěte si kapitolu o Karlově první návštěvě Čech v roli krále. Jak české země vidí? <http://texty.citanka.cz/karel4/vc1-8.html> nebo i zde https://cs.wikisource.org/wiki/Vlastn%C3%AD_%C5%BEivotopis_Karla_IV./Kapitola_osm%C3%A1

B 17 Středověk je dobou symbolů. Jeden z nich- LEDŇÁČEK- je spjat s českým královským dvorem. Zjisti, kdo si ho dal do erbu. Jaká se s ledňáčkem pojí legenda? A proč je zobrazován sedící ve věnci?

<https://dvojka.rozhlas.cz/166-schuzka-ve-znameni-lednacka-7938729>

(Koho by tajemství symbolů a jejich čtení zajímalo více, zde je odkaz <http://zlatodej.blog.cz/1309/bible-vaclava-iv-tajemstvi-a-symbol>)

B 18 S dobou vlády Václava IV je spojena také jedna tragédie, díky níž má česká země o jednoho svatého navíc. Šlo o zpovědníka královny Žofie. Po staletí se jako relikvie uchovává jeho jazyk, na což naráží i Karel Havlíček Borovský ve svém epigramu:

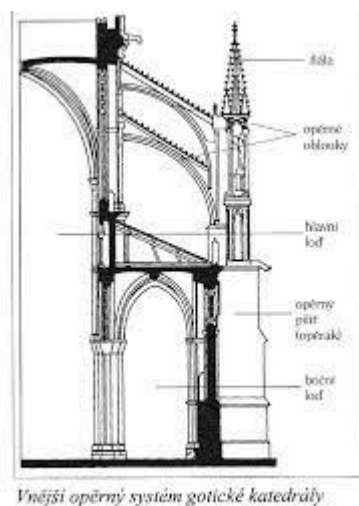
„Svatý _____, drž nad námi svoji ruku, ať nám Bůh dá, co dal Tobě, by náš jazyk neshnil v hrobě.“

<https://www.national-geographic.cz/clanky/patron-ceske-zeme-svaty-jan-nepomucky.html>

B 20 V polovině 14.století zasáhl evropské země mor. Proč se nemoci říkalo „černá smrt“? Jaké dopady morová rána měla? Co jí patrně způsobilo?

B 21 Za vlády Lucemburků vzkvétalo v českých zemích umění. Vrcholné dílo zde zanechal např. Mistr Theodorik na Karlštejně. Kde na hradě bys ho dnes našel/našla? Co maloval? Připoj si obrázky.

Připoj obrázky významných gotických staveb.

Příloha VII – Dotazníky

1 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – učitelé

Máte dlouhodobější učitelskou zkušenost, můžete tedy porovnávat.

Jaký dopad na učení má podle vás učení ve věkově smíšené skupině oproti homogenii.

Pokud máte zkušenost z obou prostředí, pokuste se je, prosím, porovnat.

Vnímání kontinuity, provázanosti učiva. Společenská interakce je rovněž na vyšší úrovni. Starší pomáhají mladším a tím dochází k hlubšímu učení s prožitkem úspěchu druhého.

Každý věk má svá specifika a ve smíšené skupině si mohou ti starší uvědomit, že jejich mladší kamarád může být pro skupinu nenahraditelný. Toto je zvláště patrné v projektových úlohách.

V běžné třídě je možno lépe soustředit na úzké vymezení učiva v dané třídě. Proto učení často probíhá rychleji. Dochází však k podstatně menšímu zapamatování a i u nadaných žáků může toto učení postrádat užitečné souvislosti. Slabí žáci a žáci s hendikepem se musejí často vyučovat vyloučeně od ostatních.

Pokuste se zamyslet, jaké má fungování v heterogenních skupinách výhody a rizika ve vztahu k těmto potřebám: sociální, emocionální, kognitivní a fyzické?

Sociální potřeby jsou naplňovány v maximální míře viz výše.

Emocionální potřeby – žáci se přestávají trápit jen s vlastními problémy, pomáhají mladším, tím se zvyšuje jejich sebevědomí i jejich výkon.

Kognitivní potřeby – sdílením a zážitky s ostatními se učení prohlubuje, zapamatovatelnost je mnohonásobně vyšší

Fyzické potřeby – vnímání kontinuity fyzického vývoje

Dokážete odhadnout a popsat, kterými prostředky a opatřeními se škola snaží individualizovat výuku?

Průběžná spolupráce asistentů, učitele, třídního učitele a vedení.

Snaha o spolupráci rodičů při řešení individuálních potřeb jejich dětí.

Vytvoření bezpečného prostředí pro projevy individuálních potřeb dítěte.

Vytvoření času pro řešení těchto potřeb.

Práce s alternativami při řešení individuálních potřeb – posílení aktivního přístupu dítěte

Pokuste se zamyslet, jak individualizace výuky prospívá těmto potřebám: sociální, emocionální, kognitivní a fyzické.

Sociální – vědomí, že je normální mít svoji individualitu ve skupině, zároveň je však nutné respektovat individualitu druhého.

Emocionální – bezpečné prostředí umožňuje vědomí, že s žádným problémem tu dítě není samo

Kognitivní – větší zátěž na osobní zodpovědnost se dítě učí způsobům samostatného řešení problémů

Fyzické – Fyzická individualita je součástí individuality každého z nás, děti se od malička učí brát fyzickou stránku druhého, jako jeho normální součást a tím se učí pracovat i se svojí individuální podobou.

Máte pocit, že se způsob práce v Arše vyvíjí a škola se snaží ho dále vylepšovat?

Za více než pět let, co jsem v Arše se škola hodně změnila. S řešením výzev spojených s prudce rostoucím počtem žáků i pedagogů se zhmotnily její základní myšlenky ve větších kolektivech. Řekl bych, že se přešlo od jakési verzi beta k verzi 1. Po prvních letech se zdá že jdeme správnou cestou. Rozhodně však nechceme usnout na vavřínech, proto intenzivně pracujeme na vylepšování hodnocení žáků i evaluace pedagogů i školy. Práce máme samozřejmě před sebou ještě hodně. Iniciativa všech pedagogů vzhledem ke sebevzdělávání je vedením velmi vítána a podle možností podporována.

Co vám osobně přináší tento způsob práce?

Stejný způsob komunikace se snažíme v Arše praktikovat nejen vzhledem k dětem, ale i dospělí mezi sebou. Archa je škola komunitní, proto k běhu školy jsou přizváni i rodiče.

Nejen že mohu vyzkoušet způsoby výuky, plně založené na lidskosti a respektu k druhému, ale zkušenosti z komunikace v Arše si přenáším i do osobního života. Už jen samotné pomyšlení, že učitel, který přizná svojí chybu není černou ovčí, ale vlajkovou lodí pro všechny, kdo se chtějí zlepšit, odpovídá plně křesťanskému pojetí člověka.

Děkuji za rozhovor.

2 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – učitelé

Máte dlouhodobější učitelskou zkušenost, můžete tedy porovnávat.

Jaký dopad na učení má podle vás učení ve věkově smíšené skupině oproti homogenní. Pokud máte zkušenost z obou prostředí, pokuste se je, prosím, porovnat.

Sociální skupina pomáhá dítěti získat reálnější náhled na sebe sama. Dospělí často manipulací, dobře míněnými pochvalami mohou dítěti vytvářet nepravdivý obraz o sobě. Homogenní skupina dětí bývá zase často více konkurenčně nastavená a díky těmto psychickým tlakům si děti také snadno mohou vytvořit pokřivený obraz sebe sama. Z mých zkušeností heterogenní dětská skupina tento obraz vykresluje nejpresněji a dítě si v ní může v různých fázích svého vývoje ověřovat informace o tom, jak působí jeho chování na ostatní, jestli dobře nebo špatně, v čem vyniká či nedostačuje. Do homogenní skupiny dítě vstoupí, najde si v ní své místo – roli a obvykle v ní setrvává (více či méně šťastně). Vývoj volby rolí je v heterogenní skupině mnohem dynamičtější – dítě vstupuje do sociální skupiny jako pozorovatel, jeho role je přirozeně podřízená (což je pro mnohé absolutně nový, až šokující zážitek) a vystupuje z kolektivu se zkušeností přirozené autority, dané věkem. Pedagogické pozorování těchto dějů v heterogenním kolektivu dává pedagogovi MŠ nepřeborné množství informací o připravenosti dítěte na zvládání zátěže školní docházky a tím i cílení individuální péče o rozvoj každého dítěte.

Pokuste se zamyslet, jaké má fungování v heterogenních skupinách výhody a rizika ve vztahu k těmto potřebám: sociální, emocionální, kognitivní a fyzické?

Sociální učení (zejména při volné hře) a vzájemná pomoc u věkově heterogenních tříd MŠ jsou vyzdvihovány - přirozeně fungují (viz. 1. odstavec). Starší děti pomáhají mladším, jsou vzorem. To se ale zároveň může stát rizikem, jsou-li starší přetěžovány povinnostmi pomoci mladším, nebo jsou požadavky na trpělivost tak časté, že starší děti mohou začít dávat negativní vzory.

Vztahy ve třídě jsou pak ohroženy, ať už se jedná o otevřený vzdor či nějakou skrytou formu šikany. A tím se dostáváme okamžitě do roviny emocionální. Bezpečné prostředí a pocit pohody mezi dětmi se vždy udržují lépe, pokud jsou počty věkové skupin vyrovnané. Pokud výrazně převládá mladší skupina, je rizikem že starší děti jsou přetíženy požadavky na samostatnost a frustrované čekáním, až na ně zbyde pozornost učitelky.

Oblast rozvíjení fyzických potřeb starších dětí může být také riziková. Náročnost, míra rizika pohybových her a aktivit bývá uzpůsobená spíše mladší věkové skupině. Pokud ale v heterogenním kolektivu výrazně převládá starší věková skupina a řízené hry jsou relativně náročnější, volná hra divočejší, menší děti zažívají pocity nedostatečnosti, strachu, ztrácí orientaci a postrádají „svůj klid“.

I v heterogenní třídě je třeba dětem umožnit zážitek homogenního fungování, nejen podle věku, ale i schopností a pracovního tempa. Chvilky, kdy si děti jen tak užívají činnosti bez velkého omezování a přerušování, jsou pro jejich harmonický vývoj stejně důležité, jako schopnost vcítit se, přizpůsobit a využít své schopnosti ve prospěch druhých.

Úspěšný rozvoj kognitivních potřeb dětí přímo souvisí se schopností učitelky organizovat a diferencovat úroveň činností pro rozdílný věk. Nastavení jasných pravidel, vymezení prostoru i času pro setkávání celé skupiny, ale i pro práci v homogenních skupinkách a též práci individuální.

Dokážete odhadnout a popsat, kterými prostředky a opatřeními se škola snaží individualizovat výuku?

Základní podmínkou, která přímo podmiňuje možnost pedagogů individualizovat výuku je relativně nízký počet dětí na jednoho pedagoga (asistenta či učitele). Na naší škole je vedením důsledně pečováno o to, aby každý učitel měl možnost funkční spolupráce s asistentem pedagoga. Na jednoho pedagoga je ve výuce méně než 10 dětí. Ve spolupráci se školním speciálním pedagogem jsou nastavovány funkční podmínky práce s dětmi se specifickými potřebami. Počet integrovaných dětí ve skupině je regulován, aby byl systém práce skupiny funkční pro učení všech dětí. Výukové bloky jsou organizovány tak, aby poskytovaly pedagogům relativní časovou svobodu a mohli tak reagovat na aktuální potřeby dětí. I v našich velmi skromných prostorových podmínkách dáváme dětem možnost volby na uspořádání pracovního prostoru a volbu místa. Vedení školy pečuje o vzdělávání pedagogů v inovativních metodách týkajících individualizace výuky. Všichni pedagogové jsou absolventi kurzu Respektovat a být respektován, jehož poselstvím je potřeba uznání individuality každého člověka. Tvoříme ve skupinách společná pravidla takovým způsobem, aby je každý zúčastněný mohl považovat za vlastní. Věnujeme velké množství energie vytvoření prostředí otevřeného rodičům. Společná snaha o shodu ve výchovném působení školy a rodiny, poznávání rodinného prostředí, vnímání a respektování

duchovních rodinných tradic – to vše v souhrnu nám umožňuje nalézat funkční individuální způsoby a metody v procesu učení dítěte.

Pokuste se zamyslet, jak individualizace výuky prospívá těmto potřebám: sociální, emocionální, kognitivní a fyzické.

V předcházejícím odstavci jsem nastínila několik důležitých bodů, kterými se snažíme pečovat o pohodu dětí a dobré vztahy v sociální skupině. Každý člověk (nejen v dětském věku), potřebuje být respektován jako cenná součást celku. Od možnosti ovlivňovat své okolí, mít dobré vztahy, se odvíjí velké množství pozitivních emocí, mimo jiné i pocit bezpečí, který je podmínkou efektivity procesu učení. Pro učení dětí je také důležité materiální zázemí. Máme ale zkušenost, že více než dokonalé názorné pomůcky chybí dětem i pedagogům velkorysý prostor pro uskutečňování jejich projektů. Výrazně nám chybí prostor, kde by se smysluplně realizovaly děti s větší potřebou fyzického vyžití, prostor pro individuální práci dětí citlivých na hluk...

Máte pocit, že se způsob práce v Arše vyvíjí a škola se snaží ho dále vylepšovat?

Způsob práce v Arše je přímo motivován tématem změny a schopnosti se změně přizpůsobit. Aktivní postoj je jednou ze základních podmínek naší práce. Často nám proto více než ustrnutí hrozí přehlčení podněty. Neklidně balancujeme mezi póly tradice a ambice.

Co vám osobně přináší tento způsob práce?

Uspokojení plynoucí z pocitu smysluplné práce. Systematicky spolupracujeme na vytvoření komunitního prostředí, jehož dominantním prvkem je otevřenost změně, pohoda a pocit bezpečí pro celostní učení a komplexní rozvoj dítěte. Děti procházejí školní docházkou (a my v MŠ máme tu čest pokládat její základní kámen), jejich role se postupem na vyšší stupně vzdělávání proměňují, ale mohou se při tom opřít o relativní stabilitu celku. Tento systém provázání heterogenních skupin na všech úrovních našeho školního projektu nám všem dává pocit účasti na „něčem větším“.

3 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa - učitelé

Máte dlouhodobější učitelskou zkušenost, můžete tedy porovnávat. Jaký dopad na učení má podle vás učení ve věkově smíšené skupině oproti homogenní.

Pokud máte zkušenost z obou prostředí, pokuste se je, prosím, porovnat.

Ve smíšené skupině je učení pestřejší, nutí učitele k větší kreativě. Také toto prostředí neumožní stanovit „normu“ skupiny a podle této laťky hodnotit, neboť by se sčítaly „hrušky s jablky“. Tím se jaksimoděk nastavuje bezpečnější prostředí, ve kterém nejsou na první pohled vidět chyby studentů, čímž se snižuje strach z neúspěchu.

Nevýhodou je menší zacílení na obsah výuky - individuální posouvání dětí má za

následek jisté zpomalení - čas se jakoby více "rozprskne". Při přípravě na zkoušky to tedy může být určitá nevýhoda.

Pokuste se zamyslet, jaké má fungování v heterogenních skupinách výhody a rizika ve vztahu k těmto potřebám: sociální, emocionální, kognitivní a fyzické?

Sociálně se více přibližuje realitě (ve společnosti jsou také lidé smícháni, a musí spolu vyjít). S tím souvisí i emocionální složka - nemohu se jednoduše vztekat na pomalejší spolužáky, protože jsou mladší - i já býval mladší a ostatní mohli podobné pocity cítit vůči mně. Tím, jak se žák ocitne v těchto rolích opakovaně, si pomáhá zvyšovat toleranci a lépe se také vcítuje do druhých.

Kognitivně se žák vyvíjí spíše dle svých schopností se soustředit v různorodé skupině (prostředí je rušivější). Může se druhým inspirovat stejně jako jím být rušen ve své práci.

Fyzicky nevidím velký rozdíl mezi věkově stejnorodou skupinou (fyzicky i kulturně různorodých lidí) a smíšenou. Domnívám se, že v případě tělocviku může smíšený věk být výhodou pro slabší žáky - jejich výkon se „ztratí“ a mohou si více užívat pohyb jako takový.

Dokážete odhadnout a popsat, kterými prostředky a opatřeními se škola snaží individualizovat výuku?

Důrazem na individuální pojetí žáka, což je přítomno nejen v dokumentech školy, ale i v osobním nastavení pracovníků. Dále přítomností asistentů a jejich maximálního zapojení do chodu školy. Přítomností speciálního pedagoga. Předáváním informací o jednotlivých žácích systematicky ve sboru. Propojením rodin a vyučujících. Evaluačními dotazníky. Formativním hodnocením.

Pokuste se zamyslet, jak individualizace výuky prospívá těmto potřebám: sociální, emocionální, kognitivní a fyzické.

Lépe začleňuje jedince do společnosti a pomáhá mu najít jeho cestu (třeba ve volbě zaměstnání či následného studia). Také vědomím osobní zodpovědnosti (nemohu se schovat do davu).

Emocionálně - je větší možnost vnímat potřeby a nálady žáka, na základě dobré znalosti jeho dosavadního života, zájmů a schopností a lépe tak na ně reagovat.

Dříve také poskytovat pomocnou ruku.

Kognitivně - snahou "ušít dítěti výuku na míru" - individuálně posilovat silné stránky, vypomáhat s tím, co nejde, hledat kompenzace.

Fyzicky - dopadem na zdraví jedince - který prospívá v nestresujícím podpůrném prostředí. A možností ovlivnit následný životní styl.

Máte pocit, že se způsob práce v Arše vyvíjí a škola se snaží ho dále vylepšovat?

Ano, mám ten pocit. A také osobní zkušenost.

Co vám osobně přináší tento způsob práce?

Kreativní a společenské uspokojení. Výzvu. Pocit užitečnosti. Občasné únavu a vyčerpání.

Děkuji za rozhovor.

4 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – asistenti

Vzdělávací program Archy je zaměřen mimo jiné na fungování v heterogenních skupinách a individualizaci výuky. Jak na tuto skutečnost nahlížíte? Co to podle vás přináší dětem?

Předchozí tři školní roky jsem pracovala ve třídě, kde byl spojený třetí, čtvrtý a pátý ročník. Měla jsem tedy možnost sledovat vývoj jedné třídy po tři roky v měnícím se kolektivu, od role nejmladších po roli nejstarších páťáků ve skupině. Společná setkávání a výuka probíhala většinou v kruhu, vnímám jako symbol rovnocennosti a otevřenosti. Děti často pracovaly ve skupinách, skupinkách, dvojicích. Ty se tvořily náhodně nebo podle volby dětí, kombinovaly se děti ze všech tří ročníků. Každý přinesl do skupiny svůj pohled. Děti musely mezi sebou komunikovat, domluvit se na výsledku, rozvrhnout si čas na práci, vybrat si potřebné pomůcky a v neposlední řadě skloubit rozdílné pracovní tempo. Starší děti se staly ve skupině většinou „učiteli“, ale nebylo to pravidlem. Zažila jsem mnoho situací, kdy děti z nižší třídy nadšeně svými znalostmi a postřehy obohatily diskuzi. Děti se učí nebát se hovořit před ostatními dětmi, učí se pomáhat si, učí se respektu k ostatním, včetně dětí s postižením. Myslím, že i pomalu nachází svou roli ve skupině, ve smyslu, kdo bude mluvčí, organizátor nebo třeba výtvarník. Skvělá výbava do života!

Dokážete posoudit, zda je dětem ve škole v převládající míře dobře? Proč si to myslíte?

V Arše je každé dítě přijímáno jako osobnost. Děti jsou v bezpečném prostředí, snažíme se o respektující a individuální přístup. Děti jsou velmi originální, akční, rády pobývají venku a mají rády přírodu. Vnímám, že většina dětí je ráda, že chodí do Archy. (Nehledě na smích o přestávkách.)

Máte pocit, že se způsob práce vyvíjí a škola se snaží ho dále vylepšovat?

Ano. Soudím tak podle vzájemného sdílení dospělých, dalšího vzdělávání, účasti na školeních, workshopech, konferencích, u některých učitelů proběhl mentoring. Také noví učitelé přinášejí do výuky nové způsoby práce.

O co konkrétně se snažíte vy?

Snažím se být „pravá ruka“ a „druhé oči“ učitele. Snažím se, aby ve třídě byla dobrá nálada, připravené pomůcky, včetně připravených dětí:) V případě, že děti potřebují pomoci s učivem či vyřešit konfliktní situaci, jsem jim nápomocná. V případě individuální činnosti pracuji s dětmi, které v daný čas potřebují samostatný přístup a vysvětlení. Celkově sleduji atmosféru ve třídě, aktivitu a práci dětí ve skupinách, a situace sdílím s vyučujícím.

Děkuji za rozhovor.

5 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – asistenti

Vzdělávací program Archy je zaměřen mimo jiné na fungování v heterogenních skupinách a individualizaci výuky. Jak na tuto skutečnost nahlížíte? Co to podle vás přináší dětem?

Myslím si, že v heterogenní skupině se žáci vzájemně obohacují, motivují a podporují. Starší spolužáci mohou být pro mladší vzorem, „hnacím motorem“ nejen ve výuce, ale i v osobním rozvoji. Určitě to funguje i naopak směrem od mladších dětí ke starším. Konkrétně v Arše velmi oceňuji, jakým způsobem jsou žáci vedeni k samostatné práci, přitom mají možnost obrátit se na spolužáky napříč ročníky a pracovat ve skupině. Často ve škole také vznikají přátelství bez ohledu na věk. Individuální přístup ve výuce je podle mého názoru přínosem, žák se tak může rozvíjet v oblastech, v kterých vyniká nebo naopak zaostává.

Dokážete posoudit, zda je dětem ve škole v převládající míře dobře? Proč si to myslíte?

Působím v Arše pouze krátce (1,5 měsíce), ale mohu i přesto říct, že většina dětí přichází do školy s úsměvem, bez stresu a obav. Jako asistent pedagoga s nimi trávím ve třídě téměř celý den, včetně přestávek a pozoruji jejich chování, interakci a komunikaci, z toho usuzuji, že se cítí většinou dobře. Pokud jsou někteří v „nepohodě“, často dokážou své pocity přímo sdělit a vysvětlit i důvod. Nebojí se říct svůj názor.

Máte pocit, že se způsob práce vyvíjí a škola se snaží ho dále vylepšovat?

Ano. Myslím si, že škola klade velký důraz na vývoj a snahu zlepšit se. Zabývá se pečlivě evaluací a vzděláváním pracovníků.

O co konkrétně se snažíte vy?

V roli asistenta pedagoga se snažím navázat s žáky partnerský vztah. Ke každému z nich zkouším hledat cestu a individuálně ho podpořit podle jeho potřeb. Mým cílem je, aby získali pocit důvěry a nebáli se říct si o podporu.

Děkuji za rozhovor.

6 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – rodiče

Máte pocit, že učení v nevrstevnické skupině podporuje rozvoj vašeho dítěte? V jakých oblastech a jak se to podle vás konkrétně projevuje?

Určitě si myslím, že to má mnoho výhod, jednou z nich je ta, že se děti učí pomáhat mladším, rozvíjí tak svoje sociální dovednosti. Pokud jsou ve třídě naopak těmi nejmladšími, myslím, že jim to hodně pomůže v tom tolik se nestydět a nebát se komunikovat i se staršími dětmi. Výhodou může být i to, že už slyší, co se budou učit další rok, podvědomě tedy už mají informace minimálním způsobem uložené. Mohou také sledovat, že i starší děti mají nějaké potíže s učením, nejen oni a tak se tolik neobávají. V neposlední řadě se učí děti jedno od druhého navzájem.

Škola se snaží o maximální individualizaci výuky. Dokážete odhadnout a popsat, jakým způsobem toho škola dosahuje?

I když jsem se nebyla na vyučování podívat, jsem si vědomá, že k dětem se přistupuje individuálně. Mohu to sledovat při pomáhání dětem s domácími úkoly a při pátečním pročítání toho, co které dítě zvládlo přes týden. Vidím tedy, že každé z mých dvou dětí postupuje podle svého tempa, což je první věcí. Jak jsem slyšela, v hodinách matematiky i v jiných předmětech, je během hodiny mnoho rozličných aktivit, děti tak mohou být úspěšné v těch aktivitách, které jim více vyhovují. Na děti se netlačí, aby vše zvládly rychle, důležité je porozumění. Děti mohou tedy zažívat malé úspěchy ve všech předmětech.

Jaký vliv má podle vás tvorba projektů napříč skupinami, práce v heterogenní skupině na rozvoj kompetencí žáka?

Je to něco, co může stmelovat děti napříč všemi třídami. Něco, co utvářejí společně pro ně vytváří nový rozměr učení, vytváří nové hodnoty. Je to velmi dobrá příprava do budoucího života, děti zde mohou zažít rozdílnost názorů, musí se umět domluvit, naučí se, že někdy se třeba s někým neshodnou, ale i přesto je potřeba, aby byl nějaký výsledek. Učí se pracovat s jinakostí druhých.

Umožňuje škola žákům aktivně přistupovat ke svému učení? Jakými prostředky a do jaké míry?

Myslím si, že určitě. Škola motivuje děti, aby hledaly při aktivitách různá řešení, není to jen o tom umět vypočítat příklad, děti si musí lámat hlavu, přijít na svůj způsob, jak úkol zpracovat. Také si volí, čím se v hodině budou zabývat jako první, dělají si svoje denní plány. Mohou si vybrat z několika variant úkolů podle jejich potřeb. Ve škole je učení hodně propojeno i s pobytem v přírodě, což v dětech nutně také vyvolává aktivní přístup, více pozorují a zkoumají přírodu, její zákonitosti, vidí na vlastní oči jak příroda funguje. Dále dostávají úkoly, aby si samy vyhledávaly informace, např. že se zeptají rodičů, zjišťují si informace o svém rodišti. V nedávné době například psaly děti vlastní příběhy, trénovaly tak psaní, čtení, ale především rozvíjely svou vlastní fantazii.

Jak byste charakterizovala roli pedagoga na této škole?

Vnímám ho jako jakéhosi průvodce. Kromě toho, že dělá věci jako v běžné škole, připravuje si plán učení a pod., musí více myslet na propojenost učiva v daném předmětu i na propojenost s celoročním tématem. Dále více uvažuje nad tím, aby učení děti bavilo, musí být hodně kreativní. A ještě k tomu všemu myslet na respektující přístup. Ale zdá se, že vlastně učitelé na naší škole mají tento přístup nějak pod kůží.

Děkuji za rozhovor.

7 Dotazník – případová studie nevrstevnické učení a individualizace výuky v Církevní ZŠ a MŠ Archa – rodič

Máte pocit, že učení v nevrstevnické skupině podporuje rozvoj vašeho dítěte? V jakých oblastech a jak se to podle vás konkrétně projevuje?

Velmi pozitivně vnímám to, že děti v nové třídě nemusí být tak „vykulené“ (např. 1. třída / 3. třída, kdy přechází dítě do nové skupiny). Mohou se opřít o starší spolužáky, kteří jsou jim průvodci a přirozeně jim ukazují, jak se věci mají. Další hledisko je i sociální. Děti, které jsou třeba dětštější a nebo šly do školy v čerstvých 6 letech spíše inklinují k mladším spolužákům (např. Ve 4. třídě si rozumí se třetíky atp.). Skupina je různorodá. Zároveň se děti ve škole znají napříč ročníky už od školky a právě z aktivit, kde se setkávají různé skupiny.

Menší děti se mohou učit bezděky učivo starších dětí, pokud to pro ně je zajímavé a naopak větší děti si opakují s menšími. Skvělé je, že se vzájemně učí.

Škola se snaží o maximální individualizaci výuky. Dokážete odhadnout a popsát, jakým způsobem toho škola dosahuje?

Dítě si může volit míru podpory, kterou potřebuje. Může pracovat samostatně, spolupracovat se spolužáky nebo požádat o pomoc pedagoga. Je brán zřetel na to, jaké dítě je. Jedno dítě potřebuje pracovat rychle a samostatně, druhé pracuje pomaleji a potřebuje někdy podporu. Není nikde dáno, co je správné, jak se správně má pracovat. Odvíjí se to od žáka, ne od nastavení pedagogů. Velmi mi toto vyhovuje, že dítě, které je pomalejší a potřebuje si věci rozmyslet, není tlačeno do jiného způsobu práce.

Jaký vliv má podle vás tvorba projektů napříč skupinami, práce v heterogenní skupině na rozvoj kompetencí žáka?

Rozvoj spolupráce a komunikace jak se staršími, tak s menšími dětmi. Učí se podporu dávat i přijímat. Učí se kooperovat. Navazují různorodé vztahy, sociální kontakty jsou tak pestré. Vzájemné učení. A také velmi dobrá zkušenost, že lze spolupracovat od školky po 2. stupeň a každý si tam najde své místo. Větší děti jsou menším průvodci, opatrovníky. Je to důležité pro obě skupiny, menší k větším vzhlíží, větší menší opatrují. Funguje to i mimo „organizovaný rámec“.

Umožňuje škola žákům aktivně přistupovat ke svému učení? Jakými prostředky a do jaké míry?

Ano velmi. Bylo to znát i v distanční výuce, naše dítě (4. tř.) si plnilo úkoly z velké části samostatně. Umí si naplánovat práci, plnit úkoly. Děti mají týdenní a denní plány, vědí, co musí splnit. Mohou si volit způsob práce, míru a typ podpory okolí. Velmi se mi líbí, že si mohou vybrat, zda chtějí pracovat samostatně, ve spolupráci se spolužákem nebo s podporou pedagoga.

Jak byste charakterizovala roli pedagoga na této škole?

Průvodce procesem učení. Možná bych dodala „radostným procesem učení“. Vede děti k objevování nového. Co mi přijde unikátní je vnitřní motivace dětí. Víceméně průřezem všech předmětů (na které má různé pedagogy). Dítě objevování nového baví a těší ho to. A to průřezem všech předmětů. Učení je objevování a je to radost. **Děkuji za rozhovor.**

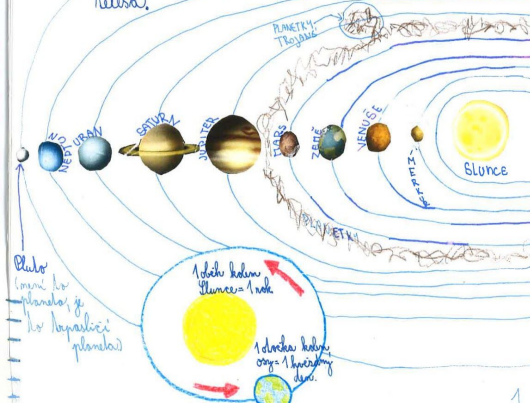
Příloha VIII – Kniha o vesmíru (3. – 5. ročník)

SLUNEČNÍ SOUSTAVA:

PLANETKY, TRÓJKA

Pluneční soustava je tvořena tělesy různých druhů a velikostí. Centrálním tělesem je Slunce, ve kterém je soustředěna téměř celá její hmotnost (99,866%). Dále je tvoří osm planet, čtyřicet planet, více než 150 měsíců planet, planetky, komety, meteoroidy a další tělesa.

SLUNCE

Plenice je naše najbližšie hvezdo, nachádza sa
v vzdialenosti asi 150 miliónov kilometrov. Obklopuje
celo hviezdne pole, má 333 000 hviezd, ktoré
hromadit má. Zem a má 750 hviezd, ktoré
obklopuje našu planету. Plnenice súvisia dohromady.

SLUNEČNÍ SKVRNY

you chladnější oblasti
 filosofie, které se jeví
 špatně na pozadí
 jasnějšího, širšího
 okolí.

SKVRNITÉ SLUNCE

[illegible]

VRSTEVNÁ STAVBA

[illegible]

VLASTNOSTI SLUNCE

VLASTNOSTI SLUNCE

- průměrná vzdálenost od Země 150 miliónů
- povrchová teplota 5500°C
- teplota jádra 15 milionů °C
- průměr 1,4 milionů km
- roční průměr na rovníku 25 posuvů za den

STAVBA SLUNCE

Plazuje se gigantická jaderná elektrárna.
V jeho středu se vyvíjí ohromní množství
energie. To přirovnají občaneři k množství
od něj a zisků do ekonomických prostředků
následnou ve formě viditelných a slyšet a
septu. Je to energie, která chytí zemi
před tím, aby se stala ležebnou hroty.

JADERNÁ SÍLA

[illegible]

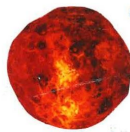
V POHYBU

1. Zdravý plyn složí z
 kyslíku, dusíku a pouhých 0,04%
 vzduchu, který obsahuje
 oxid uhličitý. To je hlavní
 nálož přibližně 1000 až
 2000 km. Teleso silovny
 je propažické plynu
 v rozmezí obrovské zóny
 zvané superpanele
 které v průměru má
 30 000 km. Jedná se
 o silná přehledná síť
 20 minut, takže
 superpanele až několik
 dní.

Venuše je planeta KAMĚA SÍŇA

Venuše je žlutá a kamenná planeta. Venuše je bez vody a má hustou atmosféru. Venuše je druhá v pořadí sluneční soustavy. Je zemi se podobá, ale Venuše v průběhu času nemá vodu a velikost.

dálem
slunce
1114 KM
5
OHEŘ
052 KM
ČET měsíců
0

Je to křep, se jeji oběžná dráha je blíže ke Slunci než k zemi. Když je na bližší straně ke Slunci, vidíme ji jako malý váleček. Když se dostane blíže k zemi, vidíme ji jako červenou kuličku na pozadí hvězdné oblohy.

MARS

KDYBY SE VZALO, KOLIK JE PEVNINY NA MARSU A ZEMI
TAK BY TO BYLO STEJNÉ

9

ZEMĚ

Země se točí kolem své osy. Trvá to 24 hodin. To je jeden den a jedna noc.

POVRCH ZEMĚ JE POKRYT PEVNINOU A VODOU. KDYBYCHOM SE MOHLI PODÍVAT NA ZEM Z VESMÍRU, VIDĚLI BYCHOM HODNĚ MRAKŮ, KTERÉ VÍŘÍ NAD JEJÍM POVRCHEM. ZEMI OBKLOPUJE VRSTVA VZDUCHU, KTERÁ SE MAŽE ZVÁ ATMOSFÉRA.

8

CO JE MARS?

Mars je čtvrtá planeta sluneční soustavy podle vzdálenosti od Slunce. Je to druhá nejmenší planeta (po Merkuru). Označujeme ji po Marsovi, starořímským bohu války. Jeho dráha a nachází se na dráze zemi. Jde o planetu krasobrádky typu.

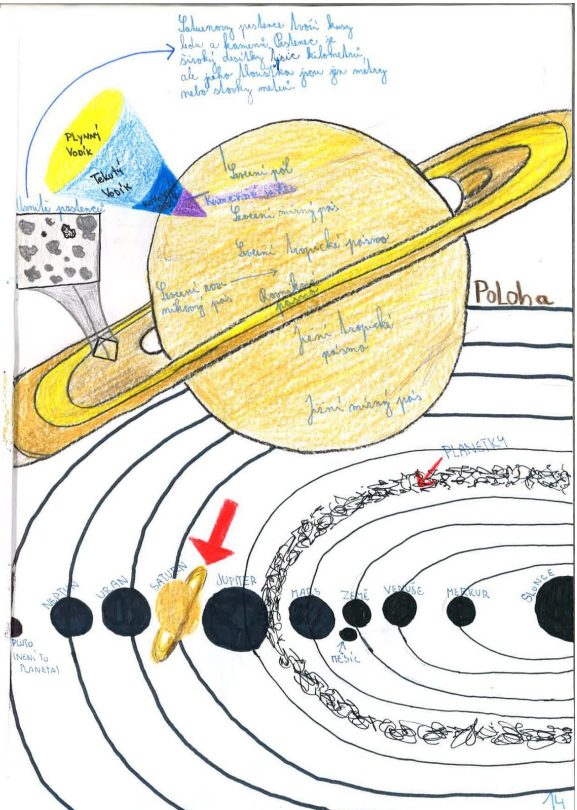
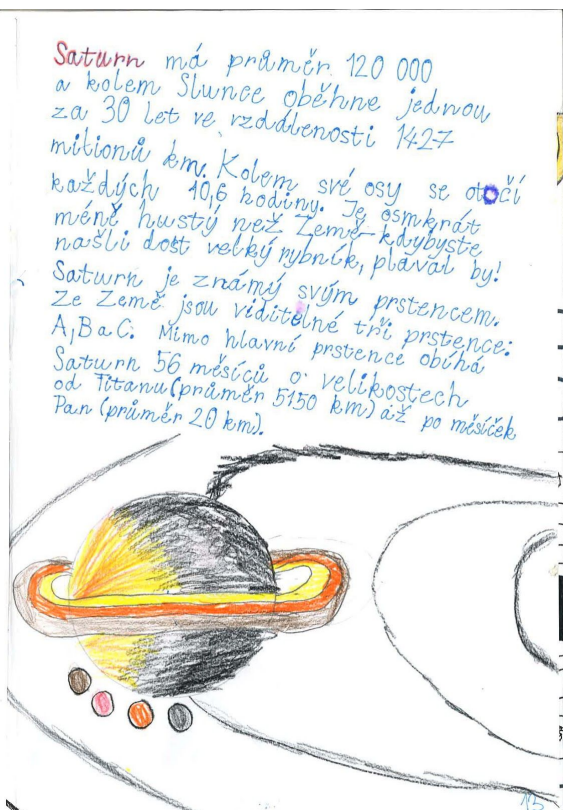
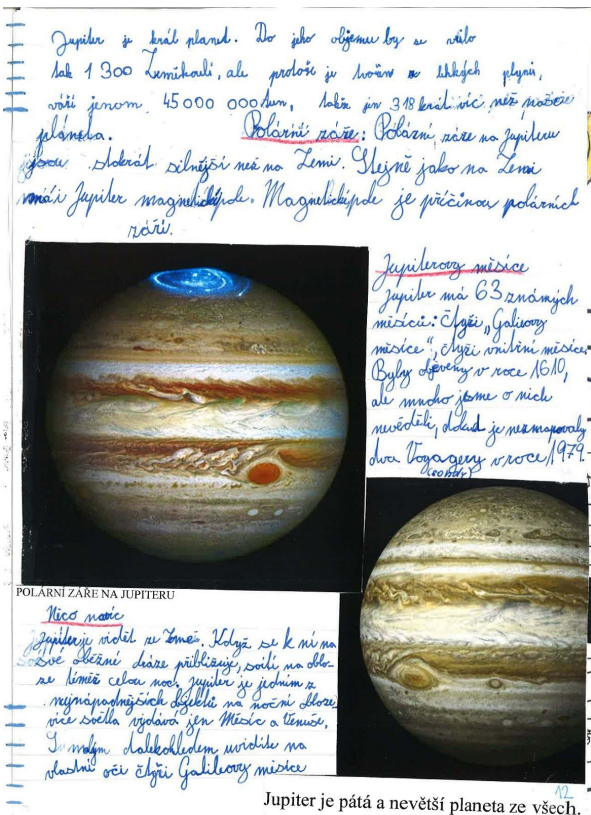
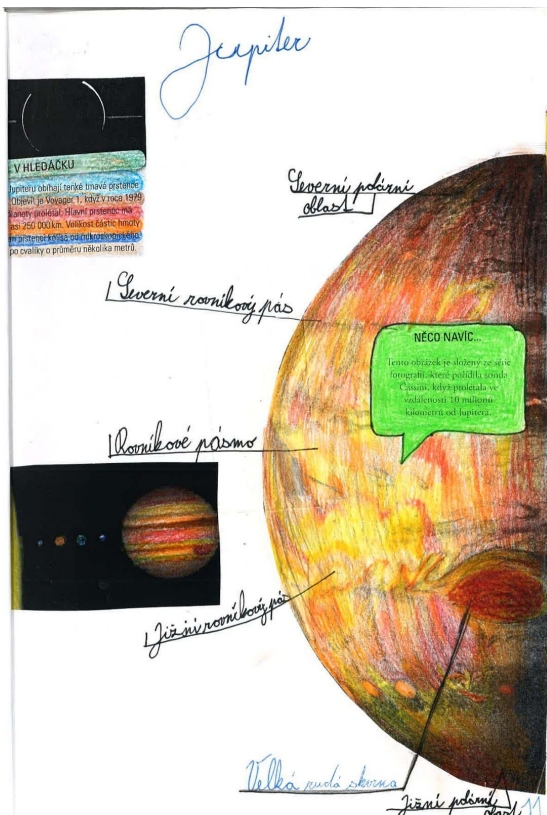
PROČ SE MARSU ŘÍKA 'ČERVENÁ PLANETA'?

Astronomové nazývají Mars rudou planetou pro jeho barvu. Barva Marsu je oranžová kvůli železným oxidům. Tyto barvy způsobují různé minerální vzhledy povrchu Marsu a jeho.

MÁ MARS MĚSÍCE?

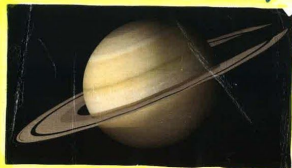
Mars má dva malé měsíce jménem Phobos a Deimos. Astronomové je považují za dva velké kusy asteroidů, které zachytil Mars.

10

© Plynoví Obři

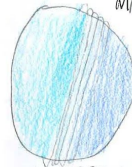
Jupiter, Saturn, Uran a Neptun se nazývají plynoví obři. Jejich malá pevná jádra jsou obklopena obalem tvořeným hustými plyny, převážně vodíkem, helium a metanem.

15

URAN

MADE BY KUBA P:DDD

KRESBA (OO KUBYH)

FOTKA Z FIREFOXU

ZNAKY URANU: ♅

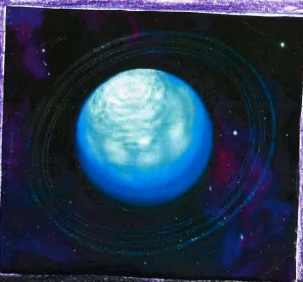
BOURK NA URANU

URAN V	
CÍSLECH	
1781	ROK OBJEVU
84	LET V JEDEMNOM OBĚHU OKOLÍ SLUNCE
27	POČET MĚSÍČŮ
1986	PRVNÍ PŘÍZVUK
25 500	KOVINKOVÝ POLOMER
9	POČET PRSTENŮ

Uran je sedmá planeta od slunce, třetí největší a čtvrtá nehmotnější ve sluneční soustavě. Rádí se mezi plynné obry a společně s Neptunem i mezi ledové obry. Jméno má po řeckém bohu Uranovi, bohu oblohy. I přes to, že je možné Uran za příznivých podmínek pozorovat pouhým okem, noční obloze, neboť antickými astronomy rozpoznán jako planeta, ale byl považován za hvězdu, kvůli pomalé rychlosti a slabé záři. 16

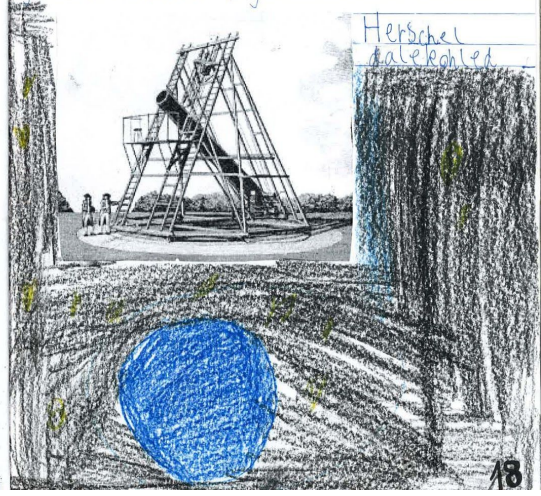
Uran / Co je na Uranu zvláštního?
Na rozdíl od ostatních planet se neotáčí Uran mírně nakloněný, ale kolem své osy je položen. Dá se říci, že při otáčení leží na boku jako obrátě bowlingová koule. Uran se obíhá položený na boku a je sedmou planetou od slunce.

Největší planety jsou Uran, Neptun a Pluto se svou nachází na okraji sluneční soustavy. Jsou od slunce nejvzdálenější pozorovatelné, proto dlouho zůstaly nepozornosti astronomů.

Objev Uranu

Uran je možné vidět i bez dalekohledu, ale až do roku 1781 v něm nikdo planetu nerozpoznal. Objevil jej až William Herschel svým podomáckým vyrobeným dalekohledem. Chcel tento objekt přiměřeně nazvat Georgium sidus, tj. jeho hvězda na počest krále Jiřího III., ale astronomové z jiných zemí měli námitky. Proto byla planeta pojmenována po řeckém bohu oblohy Uranovi a stala první planetou objevenou od dob antiky.

Herschel dalekohled

18

NEPTUN

Neptun je nejbálenější ze všech velkých
plynných planet. Je to mrazivý, větrný, mrazivý a chladný
skvěl se sblížením prstevka a rodinou o smi
měsíce.

Neptun je kdesi než by od povídky jeho velké
vzdálenosti od slunce. Zřejmě má neznámý
snížení záro energie.

19

MĚSÍCE NEPTUNU⁺

Neptun má méně než osmi

isotopní měsíce - Proteus, Nereida a Larissa.

Největší je Triton o průměru 2707 km.

5

20

Meteory a meteority

V sluneční soustavě
se potuluje spousta smetí.

Prachové a plynné ohony, tyto
velké ozdoby komet, za sebou
zanechávají prachovou stopu.
Planetky kometární ohony sice nemají,
ale někdy se navzájem srážejí a pak
se po sluneční soustavě roztřásají
jejich kamenné a železné úlomky.
Některé z těchto malých tělísek-meteoroidů
a kometární prach dopadají
do zemské atmosféry. Menší úlomky
hoří v ovzduší a zanechávají
za sebou svítící stopu, např. oblohou,
které říkáme meteor.
Větší úlomky přecházejí žhnoucí
příchod atmosférou a dopadnou
na zemský povrch jako meteority.

21

Rejstřík

1. Sluneční soustava.
2. Slunce.
3. Stavba slunce.
4. Sluneční atmosféra.
5. Měsíce.
6. Merkur.
7. Venuše.
8. Země.
9. Mars.
10. Co je Mars?
- 11/12. Jupiter.
- 13/14. Saturn.
15. Olympos obří.
- 16/17. Uran.
18. objev Uranu.
19. Neptun.
20. Měsíce Neptunu.
21. Meteory a Meteority.
22. Rejstřík.